

***Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
«Актуальні питання співробітництва
з Європейським Союзом»***

«ОСКАР»

СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА РОБОТА
**на тему «Тенденції розвитку співпраці України з країнами
Європейського Союзу»**

2020 р.

З М І С Т

	Стор.
ВСТУП	3
1. Необхідність міжнародної співпраці країн в умовах глобалізації.....	5
2. Методичний інструментарій дослідження співпраці України з країнами ЄС	10
3. Основні напрями та тенденції розвитку співпраці України з країнами ЄС у сфері міжнародної торгівлі товарами.....	11
4. Передумови та пріоритети торговельної співпраці України з країнами ЄС	20
5. Формування збутового потенціалу експортоорієнтованих вітчизняних підприємств на європейському ринку.....	23
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Актуальність теми. Посилення євроінтеграційних процесів, активним учасником яких є Україна, позначається на діяльності вітчизняних підприємств, особливо тих, які мають зовнішні зв'язки. В умовах створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з Євросоюзом вітчизняні підприємства прагнуть до виходу на європейські ринки задля розширення своєї ринкової ніші, залучення технологічних інновацій та передової техніки, пошуку нових джерел ресурсів та нових ринків збуту своєї продукції.

Європейські ринки відрізняються високою насиченістю та значним рівнем конкуренції, тому для успішного просування українських товарів потрібно вирішити низку завдань: підвищити конкурентоспроможність вітчизняних товарів та рівень їх якості (порівняно з товарами-аналогами зарубіжних виробників) до європейських стандартів; змінити цінову політику та адаптувати їх до специфіки зовнішньоекономічної діяльності; врахувати сучасні тенденції експортної діяльності українських виробників.

Питання участі України в євроінтеграційних процесах та співпраці з Євросоюзом вивчалися такими вітчизняними вченими, як Н. Безрукова [1], В. Винник, П. Гайдуцький, А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Даниленко [2], Б. Данилишин, Г. Дугінець [3], О. Кваша [4], Т. Ковтун [5], А. Мазаракі [6], І. Манаєнко [7], Т. Мельник [6; 8; 9], Н. Міценко [10], В. Мовчан, І. Ночвіна [18], І. Поліщук [2], К. Пугачевська [11], О. Рогач, П. Рудяков, В. Свічкарь [1], В. Сіденко [12], О. Федірко, А. Філіпенко, О. Шнирков, В. Юрчишин [13], М. Якуб'як та ін. Разом з тим, багато організаційних та економічних аспектів такої співпраці залишаються недостатньо дослідженими, вимагають оцінки набутого досвіду співробітництва та виявлення пріоритетів подальшої співпраці.

Мета і завдання дослідження. Метою наукової роботи є визначення сучасних тенденцій розвитку співпраці України з країнами Європейського Союзу та окреслення передумов, пріоритетів та шляхів її подальшого розвитку.

Для досягнення мети поставлено і вирішено такі завдання: дослідити та уточнити сутність поняття «глобалізація», її роль, позитивні та негативні

наслідки для розвитку національних економік; удосконалити методичний підхід до дослідження співпраці України з країнами ЄС; проаналізувати основні напрями та тенденції розвитку співпраці України з країнами ЄС у сфері міжнародної торгівлі товарами; обґрунтувати передумови та пріоритети торговельної співпраці України з країнами ЄС; розглянути проблеми формування збутового потенціалу експортоорієнтованих підприємств на європейському ринку.

Об’єктом дослідження є сучасний стан та накопичений досвід співпраці України з країнами Євросоюзу. **Предметом дослідження** є тенденції розвитку співпраці України з країнами Євросоюзу, сформовані під впливом глобалізаційних процесів та європейського вектору розвитку України.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають в:

- уточненні сутності понять «глобалізація» та «збутовий потенціал підприємства на зовнішньому ринку»;
- удосконаленні методичного підходу до вивчення співпраці України з країнами ЄС;
- прогнозуванні обсягів експорту та імпорту товарів, а також зовнішньоторговельного сальдо України на 2019 рік;
- обґрунтуванні напрямів розвитку збутового потенціалу підприємства на прикладі ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, основної частини (містить 5 підрозділи), висновків, списку використаної літератури (37 найменувань), 4 додатків. Вона ілюстрована 9 таблицями та 11 рисунками.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи доповідалися на 2 наукових конференціях, були опубліковані у 2 тезах доповідей та у 1 науковій статті у фаховому виданні. Пропозиції з формування збутового потенціалу експортоорієнтованих підприємств на прикладі ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» сприяють розширенню ринкової ніші підприємства. Результати дослідження впроваджені в діяльність ПрАТ МЗМВ «Оскар» (довідка про впровадження від 20.01.2020 р.).

1. Необхідність міжнародної співпраці країн в умовах глобалізації

Розвиток світової економіки в сучасних умовах характеризується такими соціально-економічними процесами, які носять всеохоплюючий характер:

- взаємозв’язок та взаємозалежність національних економік;
- формування єдиного світового ринку та глобальної інфраструктури;
- прискорення процесів інтенсифікації, інтернаціоналізації та інтеграції у різних сферах національних економік;
- скасування обмежень руху матеріальних, нематеріальних (інтелектуальних), фінансових, трудових потоків через міжнародні кордони;
- інформаційна трансформація суспільства, становлення світового інформаційного простору;
- загострення соціальних, економічних, екологічних проблем, які не можуть бути вирішені в межах національної економіки;
- зростання ролі транснаціональних корпорацій і мереж, виникнення та поширення впливу міжнародних інституцій (МВФ, Світового банку, СОТ, ін.);
- трансформація економічних функцій держав, делегування окремих повноважень на глобальний рівень;
- стандартизація попиту на світових товарних ринках;

Зазначені процеси знайшли своє втілення в дефініції «глобалізація», яка увійшла в науковий обіг у 80-х роках ХХ ст. Інтерес до явища глобалізації та її впливу на національні економіки підтверджується широким висвітленням тлумачення цієї дефініції науковцями (табл. А.1). Пропоновані визначення ми систематизували за такими ознаками, як: процес, що формує міжнародні економічні відносини шляхом поширення знань та досвіду через інформаційно-комунікаційні системи (Я. Шолте, М. Кастельс); механізм створення єдиного суспільного простору (А. Філіпенко, О. Рогач, О. Шнирков, Я. Шолте, І. Бочан, І. Михасюк); процес трансформації світового співтовариства внаслідок інтернаціоналізації та міжнародної інтеграції (В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Снігир, Н. Карасьова, П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин, Я. Шолте,

Дж. Стігліц, В. Лукашевич, Л. Снігир, Дж. Фрідман, М. Інтрилігейтор); комплексний підхід (П. Єщенко, Ю. Палкін, П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин, С. Ведернікова). Разом з тим, Н. Карасьова систематизувала трактування досліджуваного терміну за такими напрямками, як: апологетичний (глобалістський) (Т. Фрідман, А. Маршалл, К. Омае, Е. Гідденс, М. Хорсман, О. Білорус, В. Власов та ін.); поміркований (трансформаційналістський) (К. Уолтс, Д. Гелд, Г. Томпсон, Е. Макгрю, П. Герст, У. Бек, Д. Штігліц та ін.); антиглобалістський (альтерглобалістський) (Ф. Утар, Е. Туссен, К. Агтитон, Н. Хомський, С. Амін та ін.) [20, с. 29]. Натомість, В. Лукашевич виокремлює об'єктивну і суб'єктивну глобалізацію [23, с. 17].

Погоджуємося з думкою А. Колганова, О. Бузгаліна, Л. Снігир [19, с. 34] і вважаємо, що вплив глобалізації на національні економіки проявляється у:

1) поглибленні міжнародних зв'язків та співробітництві кожної країни у різних сферах міжнародного середовища (політичній, економічній, виробничо-технологічній, інформаційно-комунікаційній, науково-технічній, соціально-релігійній, культурній, екологічній, тощо);

2) лібералізації ринків ресурсів (сировини, техніки, технологій, капіталу, робочої сили, інформації, інтелектуальної власності) та їх руху через кордони;

3) активізації міжнародних фінансів, використанні спеціальних фінансово-кредитних інструментів для вирішення проблем національних економік;

4) стрімкому розвитку зовнішньої торгівлі кожної країни, оптимізації її структури в контексті тенденцій змін міжнародної торгівлі товарами, послугами, інтелектуальною власністю;

5) неможливості самоусунення країни від об'єктивних глобальних процесів та необхідності їх врахування, адаптації розвитку країн до глобальних викликів.

Узагальнюючи підходи до тлумачення сутності глобалізації, вважаємо, що її слід розглядати як історично об'єктивний процес трансформації всіх сторін діяльності світового співтовариства під впливом інтернаціоналізації світової економіки, науково-технічного прогресу та революційних змін в інформаційно-комунікаційній сфері в напрямку створення єдиного суспільного простору.

Вивчення різноманітних проявів процесу глобалізації дозволило констатувати як позитивні, так і негативні наслідки глобалізаційних процесів (рис. 1.1). Кожна країна повинна враховувати переваги, які несе в собі вплив глобалізації, і, водночас, можливі загрози внаслідок відсутності активної державної політики формування її міжнародної конкурентоспроможності.

Вплив глобалізації на розвиток національних економік та світову економіку	
позитивний	негативний
Доступність нових технологій і ресурсів, лібералізація їх руху, раціональність управління національними й світовими ресурсами	Відтворення неоімперіалізму, загроза існуванню людства
Доступність інформаційно-інноваційних ресурсів, формування єдиного міжнародного інформаційного простору	Нарощування економічної і політичної влади ТНК, обмеження можливостей держав проводити національно орієнтовану економічну політику
Активізація міжнародного співробітництва у різних сферах, збільшення ефекту від розвитку світової економіки	Загрози та виклики національно-державним інституційним структурам
Створення нових робочих місць, вільний рух робочої сили	Економічна диференціація національних економік, експансія економічно розвиненими країнами національних економік більш «слабких» країн
Розвиток національної економіки, підвищення її ефективності та відкритості, покращення добробуту населення	Деіндустріалізація економіки, збільшення технологічного відриву національних економік від розвинутих країн
Взаємопроникнення та збагачення культур народів світу	Виникнення депресивних регіонів, посилення соціального розшарування суспільства, маргіналізація, бідність основної маси населення
Об'єднання міжнародних сил і ресурсів для вирішення екологічних проблем сучасності	Забруднення навколишнього середовища
	Глобальна нестабільність, залежність національної економіки від стану світової економіки
	Збільшення зовнішнього боргу країн, в т. ч. міжнародним фінансовим інституціям

Рис. 1.1. Позитивні та негативні сторони глобалізації
(узагальнено автором за [19, с. 35; 27, с. 302-303; 28, с. 18-19])

Залученість України до глобалізаційних процесів обумовлює обсяг і структуру її зовнішньої торгівлі; обсяги, склад та джерела надходження іноземних інвестицій; потік роялті, пов'язані з передачею технологій; темпи

зростання внаслідок цього ВВП; щільність та продуктивність міжнародних зв'язків; участь у міжнародних інституціях і, таким чином, місце України у світовому співтоваристві.

Підкреслимо, що процес інтеграції України до Євросоюзу та співпраці з європейськими країнами є складним і багатограним, про що свідчить побудована нами матриця SWOT-аналізу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

SWOT-аналіз співпраці України з країнами Євросоюзу (узагальнено за [4])

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
Політичні: європейська колективна безпека; членство в НАТО; демократична правова держава; розбудова демократичних інституцій.	Політичні: часткова втрата суверенітету; невизначеність місця України в стратегії розвитку ЄС; погіршення відносин з країнами Митного союзу.
Економічні: макроекономічна стабільність; технологічна модернізація; реформування економіки; забезпечення вільного доступу до новітніх технологій, ресурсів, інформації; надання субсидій сільгоспвиробникам; залучення прямих іноземних інвестицій в економіку; створення нових робочих місць; спільні митні тарифи; антидемпінгова політика; протекціонізм і контроль експорту.	Економічні: низький рівень ВВП та дохід на душу населення; втрата конкурентоспроможності окремих галузей економіки; недостатній рівень наповнення вітчизняними товарами внутрішнього ринку та імпортозаміщення; неконкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішньому ринку; складність переходу на європейський рівень цін; квотування певних товарів; відтік кваліфікованої робочої сили.
Соціальні: ефективний захист прав людини; впровадження європейських стандартів у сферах охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту та соціального страхування; забезпечення високого рівня життя населення; відкриття кордонів для вільного пересування населення; охорона довкілля.	Соціальні: ускладнення візового режиму зі східними країнами; посилення конфліктів внаслідок релігійних та міжетнічних відмінностей; виникнення проблем з міграційними потоками.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
Політичні: встановлення стабільної політичної системи; зменшення корупції; сприйняття України як суб'єкта політичних відносин; активізація співробітництва у боротьбі з організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом.	Політичні: небезпека втягнення України в конфлікт між Заходом і мусульманським світом; ускладнення відносин з країнами СНД.
Економічні: забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; впровадження стандартів ЄС у виробництві; уніфікація цін на енергоносії; транспортні перевезення в рамках країн-учасниць; вихід на ринок ЄС; підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника; підвищення кваліфікації робочої сили; надання пріоритетів інтелектуальним інвестиціям у високі технології; використання фондів регіонального розвитку ЄС.	Економічні: переміщення до України шкідливих виробництв; використання дешевої робочої сили та ресурсно-сировинної бази України; скорочення обсягів традиційного українського експорту до ЄС; витіснення національних товаровиробників із внутрішнього ринку; підвищення цін до рівня європейських.

Соціальні: формування середнього класу; права на вільне працевлаштування; адекватна оплата та безпека праці; реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту; соціальне партнерство.	Соціальні: поглиблення демографічного спаду; незаконна міграція населення та вплив кадрів; зростання безробіття.
---	--

Сфера міжнародної торгівлі є однією з найбільш важливих напрямів співпраці України з європейськими країнами. Тому не можна переоцінити значення укладеної в 2015 р. Угоди про зону вільної торгівлі України з ЄС (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Вигоди, отримувані Україною від запровадження зони вільної торгівлі з Євросоюзом (побудовано автором за [29; 30])

Переваги для країни	Переваги для українських споживачів	Переваги для суб'єктів бізнесу
Збереження суверенітету у зовнішньоекономічній політиці	Підвищення конкуренції між виробниками та продавцями	Пільговий режим для виходу на ринок ЄС
Розширення кола країн-партнерів	Розширення асортименту товарів, робіт, послуг на внутрішньому ринку	Збільшення обсягів експорту та валютних надходжень
Зменшення ризиків втрати ринків країн СНД шляхом диверсифікації експортних потоків товарів, робіт, послуг	Зниження цін на товари, роботи, послуги	Доступ до ринків третіх країн внаслідок гармонізації українського законодавства із законодавством ЄС
Збільшення експорту продукції внаслідок виходу на новий ринок	Покращення якості товарів, робіт, послуг на внутрішньому ринку	Спрощення пошуку ефективного європейського партнера та організації співпраці з ним
Зменшення нетарифних бар'єрів в просування продукції АПК	Збільшення потоку інвестицій в Україну	Покращення внутрішнього інвестиційного та бізнес-клімату
Участь в конкуренції з іншими країнами на європейському ринку на рівних умовах	Збільшення кількості робочих місць	Доступ до нових технологій, кардинальна модернізація виробництва та перехід на європейські стандарти якості
Залучення інновацій та нових технологій з країн ЄС	Підвищення рівня соціальної захищеності та соціального забезпечення населення	Захищеність прав інтелектуальної власності на законодавчому рівні
Доступ до сучасного устаткування, якісного насіння, засобів захисту рослин, тощо	Посилення екологічних вимог як до господарської діяльності, так і до її результатів	Підвищення прибутковості від інноваційної діяльності

Створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС уможливило активізацію експортно-імпоротної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, пошук ними та налагодження взаємодії

із зарубіжними європейськими партнерами, створення інтеграційних утворень та європейських виробничих мереж.

2. Методичний інструментарій дослідження співпраці України з країнами ЄС

Н. Ситник і Г. Юркевич наголошують: «Аналіз тенденцій та закономірностей розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та ЄС дає можливість визначити основні перспективи подальшого розвитку українського бізнесу, а саме доступ до найбільшого ринку у світі, у якому мешкають понад 500 млн споживачів» [31, с. 419].

Дослідження співпраці України з країнами ЄС потребує формування відповідного методичного інструментарію. Нами зроблена спроба розробки такого методичного підходу у вигляді певного алгоритму в складі 7 етапів:

1 етап. Визначення предмету, об'єкту, мети та завдань дослідження.

2 етап. Формування інформаційної бази дослідження. Розробка системи вимог до кількості та якості інформації. Визначення джерел даних.

Джерелами інформації для вивчення міжнародного співробітництва країн є: (1) нормативно-правові акти з питань розвитку співробітництва України з ЄС, збірки державних організацій, що відображають урядові закони і пропозиції з питань зовнішньої торгівлі; (2) матеріали Державної служби статистики України; (3) дані міжнародних організацій (доступні на інформаційних сайтах); (4) Інтернет-видання та ресурси; (5) засоби масової інформації (ЗМІ), бази даних міжнародних та інформаційних агентств S&P Global Platts, Argus, ICIS, Reuters, Bloomberg, ін., авторитетні друковані видання; (6) звіти торгово-промислових асоціацій, торгово-промислових палат та місій, союзів підприємців; бази даних міжнародних цінових агентств; (7) результати опитувань споживачів, соціологічних та маркетингових досліджень та ін.

3 етап. Формування методології дослідження.

4 етап. Визначення системи аналітичних показників, які характеризують об'єкт дослідження відповідно до його мети. Збір показників.

Серед показників розвитку міжнародної співпраці країн (передусім, в

сфері торговельного співробітництва) виокремимо такі основні групи, як: обсягові (абсолютні) показники, показники динаміки, структурні та результуючі показники (табл. А.2).

5 етап. Розробка порядку вивчення обраних аналітичних показників. Проведення оцінювання відповідно до обраного методичного підходу: (1) вивчення середовища співпраці України з країнами ЄС; (2) вивчення сучасного стану співпраці країн в торговельній сфері; (3) вивчення сучасного стану та тенденцій співпраці в інвестиційно-інноваційній сфері; (4) вивчення сучасного стану та тенденцій співпраці в сфері туризму, науки, освіти, інших сферах.

6 етап. Інтерпретація результатів дослідження. Визначення тенденцій та пріоритетних напрямів розвитку співпраці України з країнами ЄС.

7 етап. Створення економіко-математичних моделей та прогнозування обсягів експорту та імпорту товарів та послуг України до країн ЄС.

Проведення дослідження за таким методичним підходом дозволить досягнути мети – отримання знань щодо тенденцій розвитку співпраці України з країнами ЄС і на цій основі обґрунтування пріоритетів подальшого співробітництва.

3. Основні напрями та тенденції розвитку співпраці України з країнами ЄС у сфері міжнародної торгівлі товарами

Торговельна співпраця України з країнами Євросоюзу має вирішальний вплив на всю економіку країни, дає поштовх до кардинальної модернізації вітчизняного виробництва на інноваційних засадах з метою представлення на ринок конкурентоспроможної продукції, що відповідає європейським стандартам якості. Н. Скрипник та Н. Люлінцев звертають увагу на те, що «...в умовах глобалізації міжнародна торгівля посіла особливе місце серед інших форм, ґрунтуючись на міжнародному поділі праці та опосередковуючи майже всі види міжнародного співробітництва; ...стає каталізатором розвитку й інших форм міжнародних економічних відносин, оскільки вона тісно пов'язана з іншими сферами відтворювального процесу» [32, с. 4-5].

Європейський Союз є головним торговельним партнером України. Дослідження експортної діяльності українських виробників за 2014-2018 рр. (табл. 3.1) дозволяє виділити такі тенденції:

1) значно скоротився експорт українських товарів та послуг за цей період (на 10,6%); при цьому експорт товарів скоротився на 12,2%, а експорт послуг – зріс на 0,1%;

Таблиця 3.1

Обсяги експорту товарів та послуг України в 2014-2018 роках в розрізі основних груп країн-партнерів (розраховано автором за [33, с. 9-14])

(млн дол. США)

Показники	Роки					2018 р. до 2014 р.	
	2014	2015	2016	2017	2018	зміна суми	темп зміни, %
Обсяг експорту товарів	53901,7	38127,1	36361,7	43264,7	47335,0	-6566,7	87,8
в т. ч. країни ЄС	17002,9	13015,2	13496,3	17533,4	20157,0	3154,1	118,6
країни СНД	14882,3	7806,1	6031,5	6916,4	7025,2	-7857,1	47,2
інші країни	22016,5	17305,8	16833,9	18814,9	20152,8	-1863,7	91,5
Обсяг експорту послуг	11520,8	9736,6	9868,0	10714,3	11537,9	17,1	100,1
в т. ч. країни ЄС	3991,6	2927,9	3004,9	3452,7	3979,9	-11,7	99,7
країни СНД	4034,3	3544,8	3727,9	3763,9	3701,3	-333	91,7
інші країни	3494,9	3263,9	3135,2	3497,7	3856,7	361,8	110,4
Разом обсяг експорту	64106,8	46804,2	45112,7	52579,5	57280,9	-6825,9	89,4
в т. ч. країни ЄС	20383,0	15339,5	15827,5	20157,6	23100,1	2717,1	113,3
країни СНД	18890,8	11335,9	9752,4	10674,2	10720,8	-8170,0	56,8
інші країни	24833,0	20128,8	19532,8	21747,7	23460,0	-1373,0	94,5

2) відбулася переорієнтація експортних потоків українських товарів на нові ринки як під впливом євроінтеграційних процесів, так і внаслідок військової агресії та зовнішньоторговельної політики Росії (ембарго на поставку українських продовольчих товарів, призупинення дії Угоди про вільну торгівлю СНД, заборона транзиту через територію РФ українських товарів до інших країн, тощо). Обсяги експорту товарів до країн ЄС за період дослідження зросли на 18,6% і склали в 2018 р. 20,2 млрд дол. США; експорт українських

товарів до країн СНД скоротився більш ніж вдвічі. Такі зміни обумовили трансформацію географічної структури вітчизняного експорту (рис. 3.1).

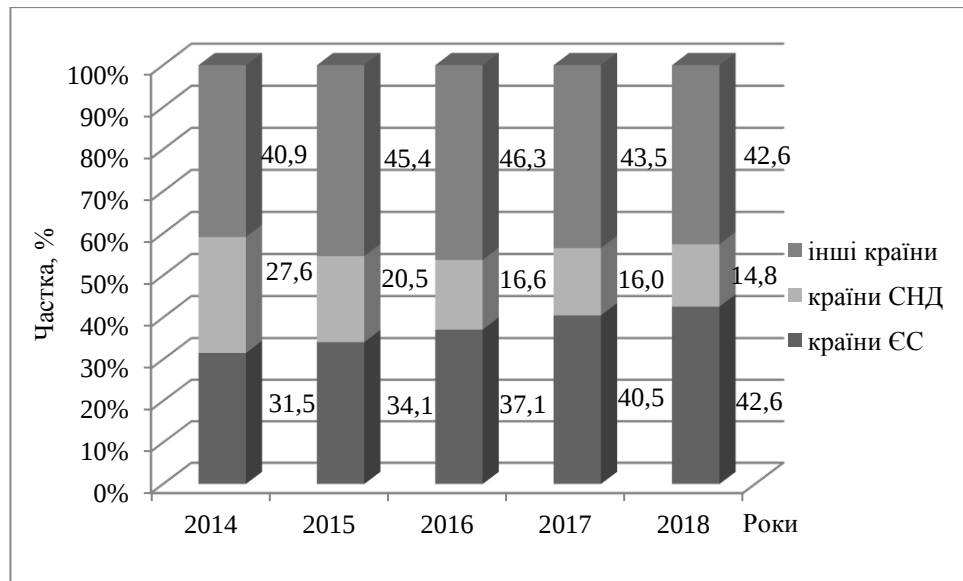

Рис. 3.1. Географічна структура експорту товарів в Україні в 2014-2018 роках (побудовано автором за [33])

Розглянемо структуру вітчизняного експорту за країнами ЄС (табл. Б.1). Найвищі темпи зростання експортних товарних потоків виявлені до таких країн, як: Словенія (у 2,1 р.), Данія (зростання 98,7%), Естонія (відповідно, 84,8%), Румунія (59,7%), Нідерланди (45,0%), Бельгія (41,9%). Експорт товарів до деяких країн ЄС за 5 років скоротився: до Люксембургу – на 54,9%, Португалії – на 20,1%, Болгарії на – 6,7%, Литви – на 5,4%, що свідчить про недостатню увагу до вивчення потенціалу ринків цих країн для вітчизняних товаровиробників. Водночас, нарощування присутності українських товарів на європейському ринку є доволі несуттєвим.

Вивчення експортних потоків дозволило виявити головні країни ЄС – партнери України у експорті, на які припадає переважна частина експортних поставок (рис. 3.2). Як показало опрацювання даних офіційної статистики, 9 країн Євросоюзу забезпечують понад 75% експорту України.

Використання методу ранжування дозволило нам представити цей розподіл на рис. Б.1.

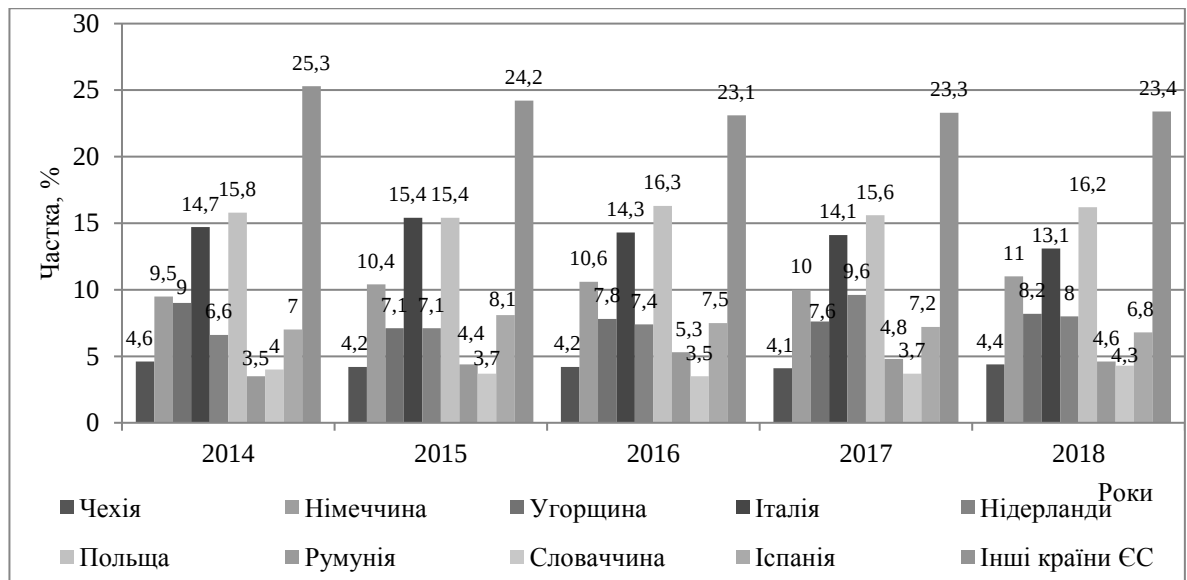

Рис. 3.2. Місце країн ЄС – головних партнерів України в експорті її товарів у 2018 р. (побудовано автором за [33])

3) значна волатильність кон'юнктури світових ринків на переважну частину продукції українського експорту формує різноспрямовані тенденції розвитку експорту за галузями економіки України: основну частку експорту складає сировинна продукція та напівфабрикати, внаслідок чого на світових ринках домінує низькотехнологічна вітчизняна продукція. Як бачимо (рис. 3.3), структура експорту українських товарів змінилась у бік зростання частки продукції машинобудування (на 1,5%) та сільгосппродукції (на 1,2%).

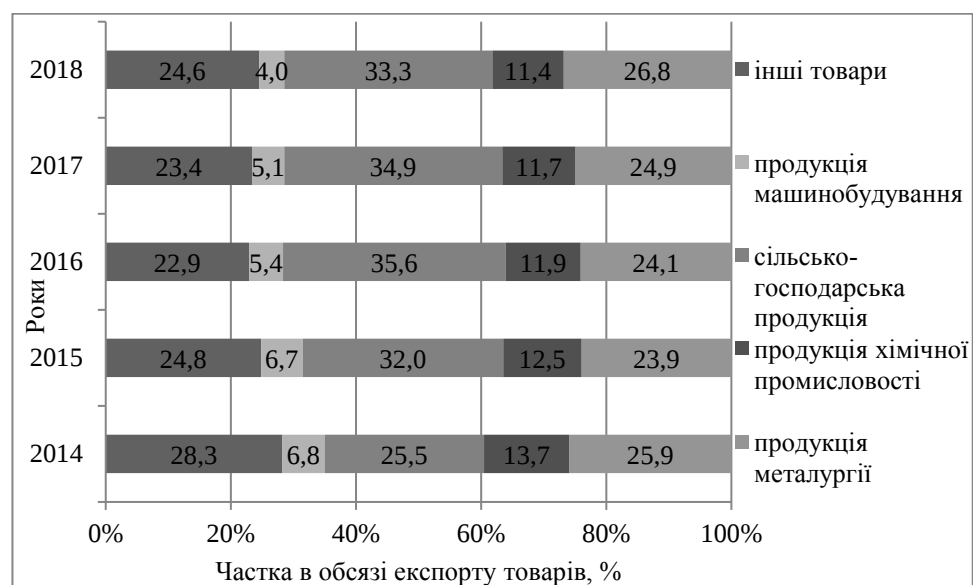

Рис. 3.3. Товарна структура експорту товарів в Україні в 2014-2018 роках (побудовано за [33])

4) сповільнені темпи переорієнтації з торгівлі сировиною і напівфабрикатами на торгівлю товарами з високою доданою вартістю в той час, як європейські виробники швидко переходять від цінової конкуренції до нецінової (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Обсяги експорту України до країн ЄС за основними товарними групами у 2014-2018 рр. (побудовано автором за [34])

(млн.дол. США)

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення	Темп зміни, %
Зернові культури	1805,4	1625,9	1278,4	1709,3	2223,1	417,7	123,1
Насіння і плоди олійних рослин	919,0	645,3	607,0	1095,2	1163,5	244,5	126,6
Жири та олії тваринного або рослинного походження	793,0	678,3	1204,3	1475,7	1143,8	350,8	144,2
Руди, шлак і зола	1582,1	962,5	963,3	1544,9	1818	235,9	114,9
Деревина і вироби з деревини	745,1	962,5	963,3	835,2	1042,9	297,8	140,0
Чорні метали	3890,2	2623,5	2683,3	3191,4	3715,2	-175,0	95,5
Електричні машини	1649,5	1434,1	1612,7	2043,2	2371,5	722,0	143,8
Інші товари	5618,6	4083,1	4184,0	5638,5	6679,0	1060,4	118,9
Разом	17002,9	13015,2	13496,3	17533,4	20157,0	3154,1	118,6

В таблиці представлені статистичні дані щодо обсягів експорту до країн ЄС в розрізі основних товарних груп. Ці товарні групи забезпечували протягом 2014-2018 рр. 66,9-69,0% загального обсягу експорту товарів. Скоротилися обсяги експорту лише чорних металів – на 4,5%. Найвищими темпами розвивається експорт таких товарів, як: електричні машини (143,8% до 2014 р.), деревина і вироби з деревини (140,0%), жири та олії тваринного або рослинного походження (144,2%); вони значно перевищують середні темпи збільшення загального обсягу експорту.

У товарній структурі експорту (не враховуючи інші товари) у 2018 р. (рис. 3.4), як і у 2014 р., переважали чорні метали – 18,4% від загального обсягу експорту товарів, електричні машини – 11,8%, зернові культури – 11,0%, руди, шлак і зола – 9,0%, насіння і плоди олійних рослин – 5,8%, жири та олії

тваринного або рослинного походження – 5,7%, деревина і вироби з деревини – 5,2%; енергетичні матеріали – 3,3%.

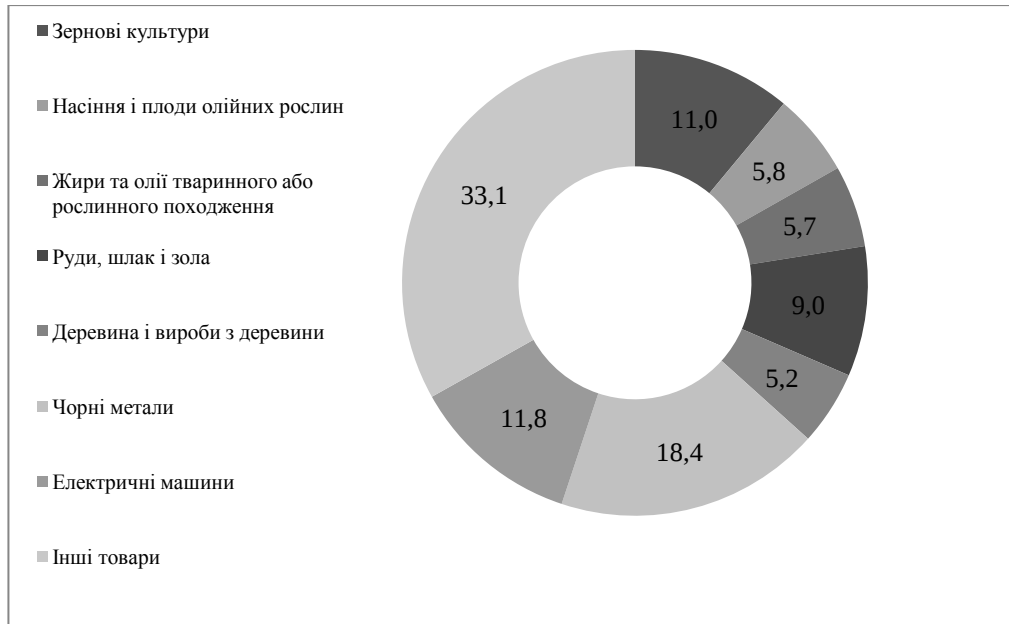

Рис. 3.4. Товарна структура експорту України до ЄС в 2018 р.
(побудовано автором за [33])

Дещо інші показники обсягу, динаміки та структури характеризують імпорт товарів Україною з країн Євросоюзу. Розглянемо їх в табл. 3.3.

Можемо виділити такі тенденції розвитку товарного імпорту України:

1) імпорт товарів та послуг в Україні за цей період зріс (до 63,5 млрд дол. США), тобто на 4,5%; при цьому імпорт товарів збільшився на 5,1%, а імпорт послуг – зменшився на 1,0%;

2) відбулася переорієнтація імпортних потоків: обсяги імпорту товарів з країн ЄС за цей період зросли на 10,2% і склали в 2018 р. 23,2 млрд дол. США; натомість, імпорт товарів з країн СНД скоротився на 23,5%, збільшення відмічаємо щодо імпорту України з інших країн – на 29,1%.

Такі зміни обумовили трансформацію географічної структури вітчизняного імпорту (рис. 3.5): частка країн ЄС зросла до 40,6%; частка країн СНД скоротилася до 23,1%; частка інших країн дещо нижче частки в імпорті країн ЄС – 36,3%.

Таблиця 3.3

Обсяги імпорту України в ЄС у 2014-2018 роках в розрізі основних груп країн-партнерів (розраховано автором за [33, с. 9-14])

(млн дол. США)

Показники	Роки					2018 р. до 2014 р.	
	2014	2015	2016	2017	2018	зміна суми	темп зміни, %
Обсяг імпорту товарів	54428,7	37516,4	39249,8	49607,2	57187,6	2758,9	105,1
в т. ч. країни ЄС	21069,1	15330,2	17140,8	20799,4	23216,5	2147,4	110,2
країни СНД	17276,9	10485,5	8565,4	11477,9	13209,1	-4067,8	76,5
інші країни	16082,7	11700,7	13543,6	17329,9	20762	4679,3	129,1
Обсяг імпорту послуг	6373,1	5523,0	5326,5	5476,1	6308,8	-64,3	99,0
в т. ч. країни ЄС	3148,8	2750,1	2421,6	2532,5	3355,8	207,0	106,6
країни СНД	1204,0	839,6	672,6	650,4	688,5	-515,5	57,2
інші країни	2020,3	1933,3	2232,3	2293,2	2264,5	244,2	112,1
Разом обсяг імпорту	60750,6	42976,0	44571,1	55080,6	63493,7	2743,1	104,5
в т. ч. країни ЄС	24207,6	18075,9	19558,7	23330,2	26570,1	2362,5	109,8
країни СНД	18441,2	11267,8	9237,1	12128,3	13897,6	-4543,6	75,4
інші країни	18101,8	13632,3	15775,3	19622,1	23026	4924,2	127,2

Отже, спостерігаємо переважання в географічній структурі імпорту країн ЄС, однак, переорієнтація імпортних потоків товарів в Україну відбувається як за рахунок країн ЄС, так і за рахунок інших країн, темпи імпорту товарів з яких в Україну значно переважають темпи розвитку імпорту з країн ЄС.

3) Зміни географічної структури імпорту товарів можна спостерігати і серед країн Євросоюзу. Розглянемо структуру вітчизняного імпорту за країнами ЄС (табл. Б.2). Протягом досліджуваного періоду Україна збільшила обсяги імпорту товарів майже з усіх країн Євросоюзу. Найвищі темпи зростання імпортних товарних потоків виявлені з таких країн, як: Люксембург (у 2,7 р.), Латвія (збільшення 69,6%), Чехія (відповідно, 50,4%), Італія (34,7%), Велика Британія (28,9%), Естонія (23,9%). Разом з тим, підкреслимо, що імпорт товарів з деяких країн ЄС за 5 років скоротився: з Румунії – на 39,7%, з Литви – 14,8%, з Угорщини – на 13,9%, що свідчить про певні кроки з реалізації політики імпортозаміщення, яку намагаються активно впроваджувати

вітчизняні товаровиробники.

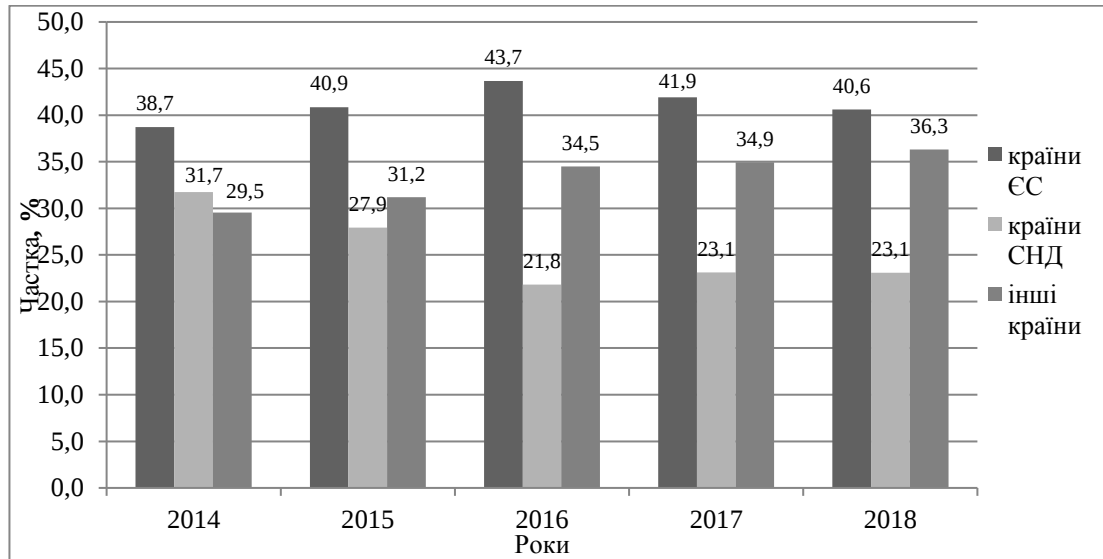

Рис. 3.5. Географічна структура імпорту України в 2014-2018 рр.

(побудовано автором за [33])

Вивчення імпортних потоків дозволило виявити головні країни ЄС – партнери України у імпорті, на які припадає переважна частина імпортних поставок (рис. 3.6). Як показало опрацювання даних офіційної статистики, 8 країн Євросоюзу забезпечують понад 70% імпорту України.

Ранжування головних країн-партнерів представлено на рис. Б.2.

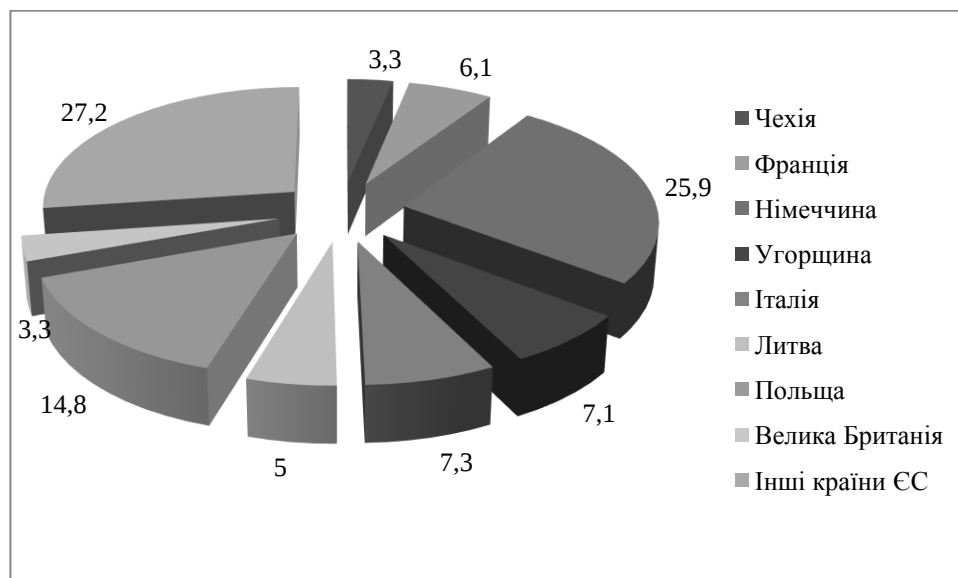

Рис. 3.6. Головні країни ЄС-партнери України в організації поставок товарів по імпорту в 2018 р. (побудовано автором за [34])

4) Товарний склад імпорту України з країн ЄС розглянемо за даними, наведеними в табл. Б.3. Вивчення товарної структури імпорту (рис. 3.7) свідчить, що в ньому переважне місце належить машинам, обладнанню та механізмам; електротехнічному обладнанню - 22,1%; засобам наземного транспорту, крім залізничного - 9,6%; полімерним матеріалам, пластмасам і виробам з них – 7,3%. Підкреслимо, що ці товари мають значно вищий ступінь технологічної готовності (доданої вартості) порівняно з товарами, які Україна експортує до ЄС.

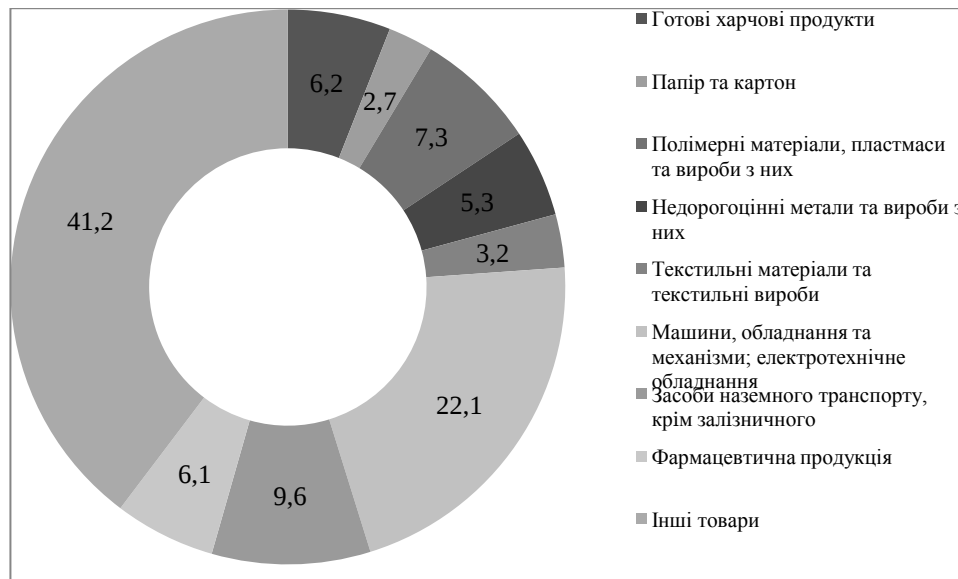

Рис. 3.7. Товарна структура імпорту з ЄС до України в 2018 р. (побудовано автором за [34])

Вивчення тенденцій розвитку співпраці України з країнами ЄС в сфері міжнародної торгівлі товарами потребує дослідження і результативних показників ефективності такої співпраці: зовнішньоторговельного обороту, зовнішньоторговельного сальдо, коефіцієнту покриття експортом імпорту (табл. 3.4). Дані таблиці свідчать, що процес співпраці України з країнами ЄС в сфері торгівлі товарами активно розвивається: тенденція зміни обсягів як імпорту, так і експорту товарів є висхідною, що обумовило значні обсяги зовнішньоторговельного обороту країни у 2018 р. на рівні 43,4 млрд дол. США (на 13,9% вище порівняно з 2014 р.). Позитивна динаміка обсягу експорту та зростання його частки у зовнішньоторговельному обороті позитивно впливають на економіку України, оскільки означають приплив іноземних коштів в країну.

Таблиця 3.4

Результуючі показники співпраці України з країнами ЄС в сфері торгівлі товарами у 2014-2018 рр. (розраховано автором за [33])

(млн.дол. США)

Показники	Роки					2018 р. до 2014 р.	
	2014	2015	2016	2017	2018	зміна суми	темп зміни, %
Обсяг експорту товарів з країн ЄС	17002,9	13015,2	13496,3	17533,4	20157,0	3154,1	118,6
Обсяг імпорту товарів в країни ЄС	21069,1	15330,2	17140,8	20799,4	23216,5	2147,4	110,2
Зовнішньоторговельний оборот	38072,0	28345,4	30637,1	38332,8	43373,5	5301,5	113,9
Частка експорту у зовнішньоторговельному обороті, %	44,7	45,9	44,1	45,7	46,5	1,8	-
Частка імпорту у зовнішньоторговельному обороті, %	55,3	54,1	55,9	54,3	53,5	-1,8	-
Зовнішньоторговельне сальдо	-4066,2	-2315,0	-3644,5	-3266,0	-3059,5	-	-
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	0,807	0,849	0,787	0,843	0,868	0,061	-

Протягом всього періоду дослідження частка імпорту товарів в Україну превалює над часткою їх експорту з країн ЄС, хоча порівняно з 2014 р. вона зменшилася на 1,8%. Така ситуація обумовлює наявність протягом 2014-2018 рр. негативного зовнішньоторговельного сальдо на користь ЄС та показників коефіцієнтів покриття експортом імпорту, що є нижчими за 1.

Таким чином, виявлення тенденцій розвитку співпраці України з країнами ЄС в сфері експорту-імпорту товарів дозволяє виявляти слабкі місця цієї співпраці та спрямовувати державну політику України в напрямку стимулювання розвитку експортоорієнтованих товаровиробників та їх збутового потенціалу на європейському ринку.

4. Передумови і пріоритети торговельної співпраці України з країнами ЄС

Аналіз тенденцій розвитку українського експорту до країн ЄС показав, що Україна переважно постачає туди сировину та напівфабрикати. За час дії зона вільної торгівлі ця тенденція не змінилася. Вважаємо, що головними

передумовами розвитку експортної діяльності України до країн ЄС є: (1) підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та їх відповідність європейським технічним стандартам; (2) переорієнтація вітчизняного експортоорієнтованого виробництва на інноваційні та оригінальні товари, що будуть конкурентоспроможними на європейському ринку та відповідати попиту європейських споживачів.

За оцінками Центру аналітики зовнішньої торгівлі Trade+ [35], найбільш перспективними для розвитку українського експорту є 8 країн Євросоюзу. Вивчення сучасного стану експорту до цих країн [36] дозволило виявити пріоритети його товарної структури в них та визначити перспективні напрямки українського експорту (рис. В.1-В.8).

Врахування тенденцій розвитку європейського ринку, конкурентних переваг України в торговельному співробітництві, визначення країн-партнерів (цільових ринків збуту) з урахуванням таких факторів, як зміна геополітичної ситуації, потенційна місткість ринків, їх динаміка, конкурентне середовище, логістика, наявність торгових бар'єрів є початком формування експортної стратегії як держави, так і вітчизняних підприємств на ринках країн Євросоюзу.

Аналіз показав, що всі індикатори зовнішньої торгівлі товарами України, починаючи з 2015 р. мали тенденцію до зростання (рис. 4.1).

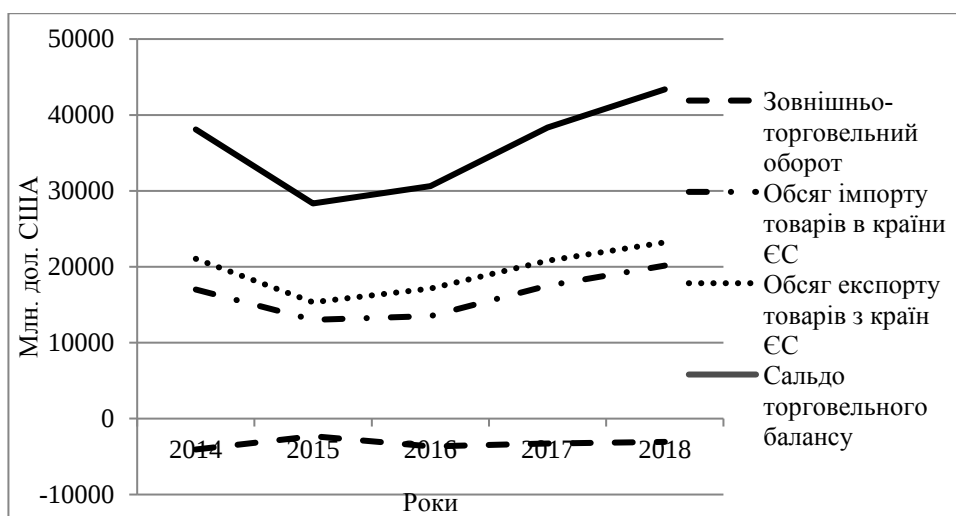

Рис. 4.1. Основні індикатори зовнішньої торгівлі товарами України в 2014-2018 рр. (побудовано автором)

При цьому зовнішня торгівля товарами з країнами ЄС характеризується від'ємним сальдо, що свідчить про перевагу імпорту над експортом і є негативним для економіки України. В останні роки розмір сальдо торговельного балансу України практично не змінюється. Разом з тим, негативне сальдо не є вичерпним показником розвитку зовнішньої торгівлі та не повною мірою характеризує її стан, адже обсяги експорту за досліджуваний період зростали, що є позитивним для економіки України.

Побудовані трендові моделі (рис. 4.2) демонструють тенденцію розвитку показників зовнішньої торгівлі і можуть використовуватися для прогнозування.

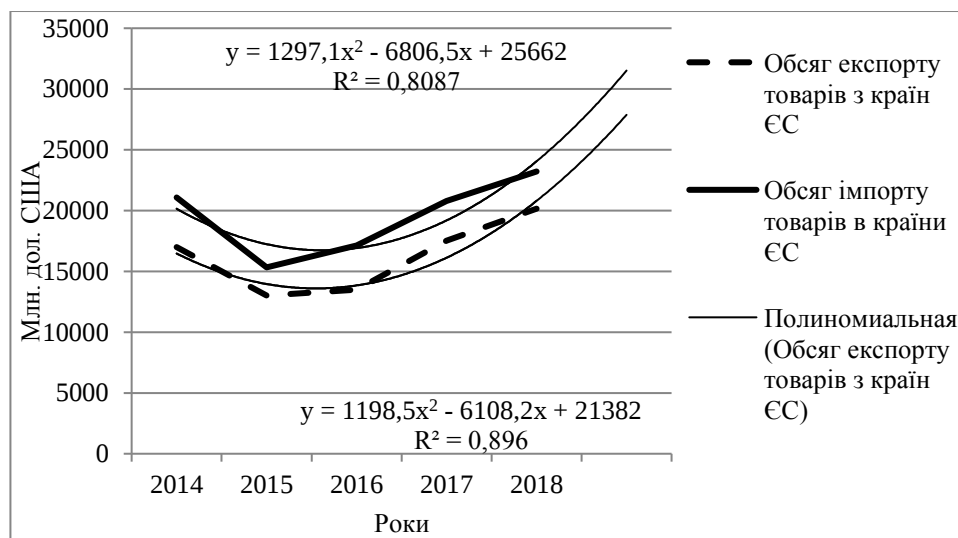

Рис. 4.2. Поліноміальні моделі тренду обсягу експорту та обсягу імпорту товарів України (побудовано автором)

Результати прогнозування представимо у табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Прогнозні показники експорту та імпорту товарів України на 2019 р.

(млн. дол. США)

Показники	Досягнутий рівень у 2018 р.	Модель тренду	Коефіцієнт детермінації	Прогноз на 2019 р.
Обсяг експорту товарів в країни ЄС	20157,0	$y = 1198x^2 - 6108x + 21382$	$R^2=0,896$	27862,0
Обсяг імпорту товарів з країн ЄС	23216,5	$y = 1297x^2 - 6806x + 25662$	$R^2=0,808$	31518,0
Сальдо зовнішньо-торговельного балансу	-3059,5			-3656,0

Розрахований з використанням отриманої поліноміальної моделі тренду обсяг експорту товарів на 2019 р. склав 27862 млн. дол. США, а прогнозний обсяг імпорту товарів – 21518 млн. дол. США, що в результаті зберігає від’ємне сальдо (-3656,0 млн. дол. США) зовнішньоторговельного балансу по товарах. Для зміни ситуації та тенденцій розвитку співпраці України та країн ЄС в сфері торгівлі слід нарощувати збутовий потенціал експортоорієнтованих підприємств на європейському ринку.

5. Формування збутового потенціалу експортоорієнтованих вітчизняних підприємств на європейському ринку

При виході на зовнішні ринки перед вітчизняними підприємствами виникає проблема економічного обґрунтування збутової політики та визначення свого збутового потенціалу. Під збутовим потенціалом підприємства розуміємо сукупність його ресурсів (інформаційних, маркетингових, трудових, управлінських та ін.) та можливостей збуту, що забезпечують спроможність підприємства здійснювати вихід продукції на зовнішній ринок, його закріплення та розвиток діяльності у міжнародному конкурентному середовищі.

Розглянемо шляхи формування збутового потенціалу підприємства на прикладі ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар». Нині це сучасне високотехнологічне виробництво, відоме за межами України, а ринок мінеральної води вважається експертами одним з перспективних.

Виробники мінеральних вод можуть спрямовувати свою діяльність на внутрішній ринок, а також намагатися вийти на зовнішні ринки. На внутрішньому ринку вони можуть дотримуватися таких стратегій: збільшувати частку ринку для вже існуючих товарів; диверсифікувати свою продукцію, виводити її на вітчизняний ринок та збільшувати частку ринку для нових товарів. На зовнішньому ж ринку вони можуть: розширювати наявні канали збуту продукції за кордон; шукати нові ринкові ніші з продукцією, випуск якої є налагодженим; диверсифікувати свою продукцію, виводити її на зовнішній

ринок; збільшувати частку зовнішнього ринку з новими інноваційними товарами.

Вивчення експорту мінеральних вод до країн Європи дозволило виявити основних експортерів, представлених на рис. 5.1. Головне місце у структурі експортерів належить Великій Британії (183 тис. л; 45,1%), Румунії (56,0 тис. л; 13,9%), Австрії (9,9%) та Чехії (56,5 тис. л; 13,4%).

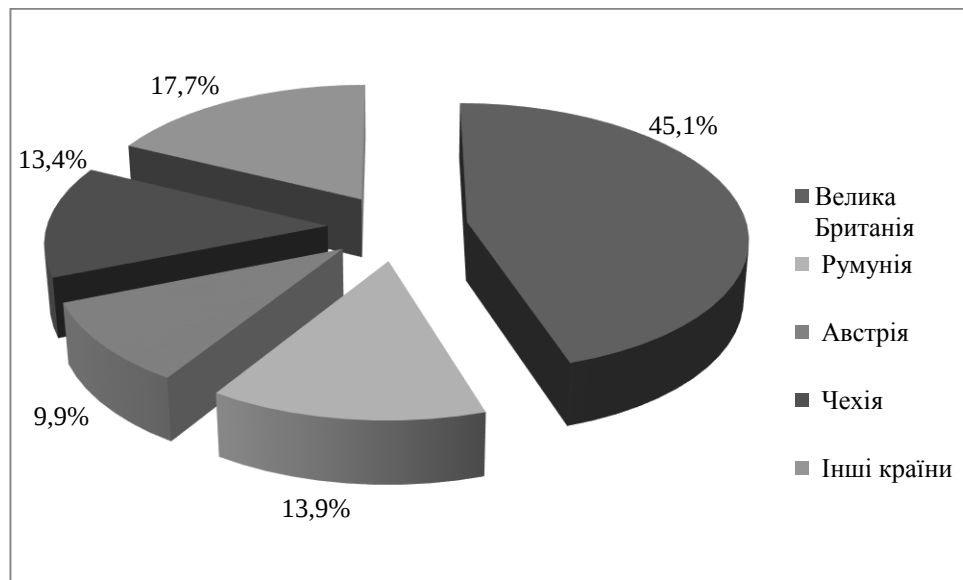

Рис. 5.1. Географічна структура українського експорту мінеральних вод в країни Європи у 2018 р. (побудовано автором за [37])

Перспективним для ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» є, безумовно, європейський ринок. Досліджуване підприємство уже накопичило певний досвід співпраці із зарубіжними країнами, однак, основними перешкодами для виходу на ринки країн ЄС вважаємо необхідність сертифікації продукції за європейськими стандартами та пов'язані з цим труднощі. З табл. Г.1 видно, що за останні роки підприємство займало активну позицію і розвивало свою діяльність як щодо розширення ринкової ніші на внутрішньому ринку, так і в напрямку адаптації свого досить вузького асортименту продукції до потреб різних категорій споживачів.

В 2017 р. вода «Моршинська» занесена до європейського реєстру «List of Natural Mineral Waters», що дозволяє реалізовувати її на території всіх держав Європейської Співдружності.

Як видно з табл. 5.1 та даних звітності, за 2016-2018 рр. підприємство наростило обсяги виробництва продукції (на 16452 тис. дал або 48,4%), однак, виробництво експортної продукції зросло лише на 90 тис. дал або 17,9%.

Таблиця 5.1

Обсяги виробництва та реалізації продукції ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» у 2016-2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсол. відхил.	Темп зміни, %
Обсяг виробництва продукції, тис. дал	34004	37705	50456	16452	148,4
в т.ч. виготовлено на експорт, тис. дал	503	785	593	90	117,9
Частка продукції, виготовленої на експорт у загальному обсязі виробництва, %	1,5	2,1	1,2	-0,3	-
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	738572	849443	1215856	477284	164,6

При цьому обсяг експорту ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» не перевищував 2,1% загальної кількості випущеної продукції, що є дуже незначним показником. Дистрибутором продукції виступала виключно Дистрибуційна структура IDS Group, яка є однією з найбільших і найрозвиненіших в Україні та має налагоджену систему логістики з сотнями торговельних компаній.

Дослідження зовнішньоекономічної діяльності ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» показало, що протягом 2016-2018 рр. підприємство експортувало в наступні країни (табл. 5.2) таку продукцію: води мінеральні природні негазовані (митний код товару 2201101100); води мінеральні природні інші (митний код товару 2201101900).

За ці роки обсяг експорту зріс на 31,9% або на 194 тис. дол. США. При цьому зростання відмічено лише по Молдові, де поставки на експорт були стабільними і зросли на 60,0%. В той же час, підприємство імпортувало обладнання, комплектуючі та сировину (плівка термозбіжна, ковпачки пластмасові, етикетка) з Німеччини, Італії, Ізраїлю, Польщі, Словаччини, Угорщини, Туреччини та ін. Таким чином, накопичено певний досвід ведення зовнішньоекономічної діяльності та співпраці з іноземними партнерами.

Таблиця 5.2

Обсяги експорту мінеральних вод ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» у 2016-2018 рр.

(тис.дол. США)

Країни	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсол. відхил.	Темп зміни, %
Молдова	500,0	450,0	800,0	300,0	160,0
Республіка Гана	80,0			-80,0	-
Кот-д'Івуар	7,0			-7,0	-
Саудівська Аравія	15,0			-15,0	-
США	7,0			-7,0	-
Канада			3,0	3,0	-
Разом	609,0	450,0	803,0	194,0	131,9

Ці показники можуть бути вищими у разі активної реалізації підприємством експортної стратегії. Специфікою ринку мінеральних вод є лояльність споживачів до місцевих виробників. Однак, споживчий ринок, в т.ч. європейський, потребує нових товарів, які будуть інноваційними, цікавими для споживача. ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» може впевнено просувати на ринок країн ЄС свою інноваційну продукцію, яка отримала схвалення споживачів на внутрішньому ринку України: ароматизовані мінеральні води та косметичну продукцію.

Ароматизовані мінеральні води позиціонуються, з одного боку, як корисна альтернатива солодких безалкогольних напоїв, а, з іншого, залишаються сегментом мінеральної води. Цей продукт, додаючи до своєї цінності функціональність і новизну категорії, орієнтується, на споживача, який стежить за новинками ринку. Підприємство вивело на ринок напій безалкогольний соковмісний слабогазований пастеризований «Моршинська плюс Пайн Вотер» (вода з екстрактом соснової хвої, що є природним антиоксидантом) в трьох варіантах: зі смаком лимона та лимонника, зі смаком м'яти, зі смаком ожини та чорниці.

Попит на ринку на товари категорії «Скраби та маски для обличчя» органічного походження зростає, зважаючи на корисні компоненти мінеральних вод. Враховуючи обмеженість видобутку природних вод та попит

на ринку, ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» диверсифікував виробництво продукції та разом з АТ «Czech Aerosol, a.s.» запустив контрактне виробництво засобів для щоденного домашнього та професійного косметологічного догляду в двох варіантах: «Термальна вода»; «Моршинська вода-спрей для обличчя», розраховані на цільову аудиторію віком 20-35 років. Їх ефективність підтверджено дослідженнями Союзу професіоналів СПА, курортів та Велнес об'єктів України.

Отже, для забезпечення успішності своєї діяльності експорто-орієнтованому підприємству України необхідно створювати нові ніші на європейському ринку і заповнювати їх своєю продукцією. Перспективними напрямками розвитку експорту на ринки країн ЄС для ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» є: (1) збільшення виробництва фасованої мінеральної води у скляній тарі, перевагу якій віддають європейські споживачі; (2) збільшення частки фасованої продукції невеликих об'ємів, розрахованих на особисте споживання окремими покупцями, тобто 0,33 та 0,75 л; (3) збільшення частки негазованої продукції; (4) нарощування виробництва на експорт ароматизованих мінеральних вод та їх активне просування; (5) нарощування виробництва на експорт косметичної продукції та її активне просування; (6) активізація роботи маркетингової служби вибору цільових зовнішніх ринків та обґрунтування експортної стратегії підприємства на них, організації рекламних кампаній, особливо, в інформаційних та соціальних мережах.

ВИСНОВКИ

Узагальнення визначень науковців дозволило систематизувати поняття «глобалізація» як: процес, що формує міжнародні економічні відносини шляхом поширення знань та досвіду через інформаційно-комунікаційні системи; механізм створення єдиного суспільного простору; процес трансформації світового співтовариства внаслідок інтернаціоналізації та міжнародної інтеграції та виокремити комплексний підхід. Глобалізацію слід розглядати як історично об'єктивний процес трансформації всіх сторін діяльності світового співтовариства під впливом інтернаціоналізації світової економіки, науково-технічного прогресу та революційних змін в інформаційно-комунікаційній сфері в напрямку створення єдиного суспільного простору. За допомогою матриці SWOT-аналізу визначені переваги, недоліки, потенційні можливості, ризики та загрози, що супроводжують процес інтеграції України до Євросоюзу.

Розкрито особливу роль в процесі євроінтеграції Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС; виокремлені вигоди, які отримує Україна від запровадження зони вільної торгівлі з Євросоюзом в розрізі переваг для країни, переваг для суб'єктів бізнесу, переваги для українських споживачів.

Запропоновано методичний підхід для дослідження співпраці України з країнами ЄС у вигляді певного алгоритму в складі 7 етапів.

Дослідження експортної діяльності в сфері торгівлі товарами України за 2014-2018 рр. дозволило виділити основні тенденції зміни обсягів, географічної та товарної структури експорту та імпорту товарів в країни ЄС, а також тенденції зміни зовнішньоторговельного обороту України та зовнішньоторговельного сальдо.

Встановлено головні передумови розвитку експортної діяльності України до країн ЄС: (1) підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та їх відповідність європейським технічним стандартам; (2) переорієнтація вітчизняного експортоорієнтованого виробництва на інноваційні та оригінальні

товари, що будуть конкурентоспроможними на європейському ринку та відповідати попиту європейських споживачів. Визначені напрямки українського експорту та пріоритети його товарної структури до 8 найбільш перспективних країн Євросоюзу: Великої Британії, Німеччини, Данії, Ірландії, Словенії, Фінляндії, Франції, Швеції.

Використання методів екстраполяції дозволило отримати трендові моделі, які демонструють тенденцію розвитку показників зовнішньої торгівлі. На їх основі розраховані прогностні обсяги експорту та імпорту товарів на 2019 рік; підтверджено формування негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу України в 2019 році.

Зміна тенденцій розвитку співпраці України та країн ЄС в сфері торгівлі потребує нарощування збутового потенціалу експортоорієнтованих підприємств на європейському ринку. Під збутовим потенціалом підприємства розуміємо сукупність його ресурсів та можливостей збуту, що забезпечують спроможність підприємства здійснювати вихід продукції на зовнішній ринок, його закріплення та розвиток діяльності у міжнародному конкурентному середовищі.

Шляхи формування збутового потенціалу підприємства розглянуто на прикладі ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар». Дослідження досвіду зовнішньоекономічної діяльності підприємства, діяльності із європейського визнання та підтвердження якості його продукції, налагодження виробництва інноваційних товарів (ароматизованих мінеральних вод та косметичної продукції) дозволило обґрунтувати перспективні напрямки розвитку експорту підприємства на ринки країн ЄС .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безрукова Н. В. Взаємодія Україна – ЄС: інвестиційний аспект / Н. В. Безрукова, В. А. Свічкарь // Бізнес Інформ. – 2016. – № 9. – С. 15-22.
2. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України : навч.-метод. матеріали / Л. І. Даниленко, І. В. Поліщук. – К. : НАДУ, 2013. – 132 с.
3. Дугінець Г. Трансформація зовнішньоторговельних потоків України у контексті реалізації асоціації з ЄС / Г. Дугінець // Журнал європейської економіки. – 2017. - Т. 16. - № 3 (62). - С. 317-329.
4. Кваша О. С. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах / О. С. Кваша, А. В. Синякова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2019. – Вип. 23, част. 1. - С. 112-117.
5. Ковтун Т. Д. Особливості зовнішньої торгівлі товарами та послугами Європейського Союзу в сучасних умовах / Т. Д. Ковтун // Бізнес Інформ. - 2019. - № 6. - С. 26-33.
6. Зовнішня торгівля України: ХХІ ст. : моногр. / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, Н. О. Іксарова та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : КНТЕУ, 2016. - 600 с.
7. Manaïenko I. Investment cooperation between Ukraine and EU countries / I. Manaïenko, T. Zahorulko // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – Вип. 1 (18). - С. 19-23.
8. Мельник Т. Потенціал ринку ЄС для українських експортерів / Т. Мельник, К. Пугачевська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 2. - С. 5-18.
9. Мельник Т. М. Тенденції розвитку експорту України в умовах євроінтеграції / Т. М. Мельник, К. С. Пугачевська // Бізнес Інформ. – 2017. – № 10. – С. 66-73.
10. Міценко Н. Г. Теоретико-методологічні аспекти планування виходу підприємства на європейський ринок / Н. Г. Міценко, В. І. Дорош, І. Ю. Семенюк // Підприємництво і торгівля. - 2018. - Вип. 22. - С. 50-54.
11. Пугачевська К. С. Перспективи розвитку експорту України за умов євроінтеграції / К. С. Пугачевська, А. О. Рупчева // Бізнес Інформ. - 2019. - № 5.

- С. 29-37.

12. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС / В. Сіденко (керівник проекту) та ін. – К. : Заповіт, 2018. – 214 с.

13. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна / Наук. ред. В. Юрчишин. – К. : Заповіт, 2018. – 202 с.

14. Scholte J. A. Globalization. A critical introduction / J. A. Scholte. – London : Palgrave, 2000. – 361 p.

15. Кастельс М. Інформаційні технології, глобалізація та соціальний розвиток / М. Кастельс // Соціальна глобалістика : навч. посіб. / за наук. ред. Е. А. Афоніна, В. Д. Бондаренка, А. Ю. Мартинова. – К. : Освіта України, 2011. – 310 с.

16. Світова економіка : підруч. / А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков [та ін.]. – К. : Либідь, 2000. – 582 с.

17. Бочан І. О. Глобальна економіка / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк. – К. : Знання, 2007. – 403 с.

18. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 263 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

19. Снігир Л. П. Проблеми та перспективи глобалізації міжнародних економічних відносин / Л. П. Снігир // Інфраструктура ринку. – 2018. – Вип. 22. – С. 33-36.

20. Карасьова Н. А. Глобалізація світового господарства та її сучасні характеристики / Н. А. Карасьова // Інноваційна економіка. - 2015. - № 1 (56). - С. 28-32.

21. Куцик П. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : моногр. / П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин. – Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 594 с.

22. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц ; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 252 с.

23. Лукашевич В. М. Глобалістика : навч. посіб. / В. М. Лукашевич. – Львів : «Новий Світ-2000», 2005. – 440 с.

24. Friedman J. Oligopoly Theory / J. Friedman. – Cambridge, 1989.
25. Потенциал и опасности глобализации. Тематический обзор МВФ от 12.04.2000. URL : [http://www.imf.org/ external/np/exr/ib/2000/rus/041200r.htm](http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/rus/041200r.htm).
26. Интрилигейтор М. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции / М. Интрилигейтор. URL : http://www.ptpu.ru/Issues/6_98/ru6_1.htm.
27. Єщенко П. С. Сучасна економіка : навч. посіб. / П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища шк., 2005. – 325 с.
28. Ведернікова С. В. Сучасні тренди розвитку глобалізації / С. В. Ведернікова // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. - 2017. – Вип. № 5(61). - С. 16-21.
29. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm>
30. Асоціація ЄС – Україна. URL : https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_115x170_en.pdf.
31. Ситник Н. С. Сучасний стан розвитку торговельно-економічних відносин України з Європейським союзом / Н. С. Ситник, Г. І. Юркевич // Молодий учений. – 2018. – № 2 (54). – С. 417-420.
32. Скрипник Н. Є. Вплив глобальних процесів на формування динаміки та розвиток міжнародної торгівлі / Н. Є. Скрипник, Д. В. Люлінцев // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - 2019. – Вип. 6 (23). - С. 3-8.
33. Зовнішня торгівля України : стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2019. – 172 с.
34. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2018 році : стат. зб. URL : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/10/Arch_ES_zb.htm
35. Ринки у фокусі для українського експорту. URL : <https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/10/KSE-Trade-Markets-in-Focus.pdf>
36. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі. URL : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/krtstr/arh_kr_2018.htm
37. Зовнішня торгівля окремими видами товарів за країнами світу. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/e_iovt/arh_iovt2018.htm

Додаток А

Таблиця А.1

Систематизація трактувань дефініції «глобалізація» (узагальнено автором)

Автор, джерело	Характеристика терміну «глобалізація»
1	2
<i>Глобалізація як процес, що формує міжнародні економічні відносини шляхом поширення знань та досвіду через інформаційно-комунікаційні системи</i>	
Я. Шолте [14, с. 234-238]	процес, що уніфікує суспільні економічні відносини шляхом поширення знань та досвіду через світові інформаційні системи;
М. Кастельс [15, с. 354]	постійний процес розвитку капіталістичного способу виробництва, який, долаючи межі часу й простору, наприкінці ХХ ст. перетворює світову економіку в глобальну, з новою інфраструктурою, створюваною інформаційними й комунікаційними технологіями.
<i>Глобалізація як механізм створення єдиного суспільного простору</i>	
А. Філіпенко, О. Рогач, О. Шнирков [16, с. 142–148]	суперечливий процес глобального синтезу світового масштабу, що втягує у свою орбіту практично всі країни світу;
Я. Шолте [14, с. 234-238]	механізм створення єдиного суспільного простору, що не має територіальних обмежень та визначеності; ...процес, що трансформує реконфігурацію географії таким чином, що суспільний простір вже не відображається у поняттях територіальних просторів, територіальних відстаней і кордонів;
І. Бочан, І. Михасюк [17, с. 360]	тенденція до відходу від окремих національних економічних одиниць у напрямі створення єдиного великого глобального ринку; історичний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, політичних та соціально-культурних систем, а також взаємодія суб'єктів світо системних відносин різних рівнів щодо регулювання їх діяльності в різних сферах на єдиному світовому просторі;
І. Бочан, І. Михасюк [17, с. 23]	і стан, і процес, і перспектива розвитку людського суспільства, з'єднання людськості у цілісному світі.
<i>Глобалізація як процес трансформації світового співтовариства внаслідок інтернаціоналізації та міжнародної інтеграції</i>	
В. Базилевич, К. Базилевич [18, с. 126]	процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей;
П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин [21, с. 15]	всеохопний процес трансформації світового співтовариства в відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей;
Л. Снігир [19, с. 33]	трансформаційна інтернаціоналізація світової економіки в глобальну систему міжнародного масштабу на принципах відкритості, універсальності та взаємозалежності;
Я. Шолте [14, с. 234-238]	інтернаціоналізація, що знаходить прояв у поглибленні міжнаціональних соціальних та економічних відносин і поступовому переході до такого типу суспільних відносин, де першочерговими постають глобальні інтереси;

Продовження табл. А.1

1	2
Н. Карасьова [20, с. 30]	трансформаційна інтернаціоналізація національних економік окремих країн із відкритими економічними системами у глобальну економіку міжнародного масштабу, яка функціонує як за єдиними нормами, вимогами, правилами, за умов інформаційного забезпечення глобального простору, так і з врахуванням певних національних особливостей. які можуть бути змінені або скасовані в перспективі, і що здійснюється під впливом загальносвітових тенденцій до відкритості, універсальності та взаємозалежності;
Дж. Стігліц [22, с. 32]	тісніша інтеграція держав і народів світу, спричинена величезним зниженням цін транспортування і комунікації та зламом штучних перепон потокам товарів, послуг, капіталу, знань і (меншою мірою) людей через кордони; ...глобалізація супроводжується створенням нових інституцій, які приєднуються до існуючих кордонів;
В. Лукашевич [23, с. 13]	об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур, а також взаємодії людини з навколишнім середовищем;
Л. Снігир [19, с. 33]	посилення взаємозалежності та взаємовпливу різних сфер економіки в рамках міжнародних відносин;
Дж. Фрідман [24, с. 9]	інтеграція ринків, націй-держав і технологій, що дозволяє індивідуумам, корпораціям, націям-державам досягати будь-якої точки світу швидше, глибше і дешевше, ніж раніше; зростаючий ступінь інтеграції країн у всьому світі;
МВФ [25]	зростаючий ступінь інтеграції країн у всьому світі, обумовлена, насамперед, торговельними й фінансовими потоками, а також рухом робочої сили й технологій через міжнародні кордони;
UNCTAD	межі міжнародної інтеграції, коли зростаюче число національних економік стає взаємопов'язаним через транскордонні потоки товарів, послуг, факторів виробництва;
М. Інтрилігейтор [26]	величезне збільшення масштабів світової торгівлі й інших процесів міжнародного обміну в умовах дедалі відкритішої, інтегрованої світової економіки, що не визнає меж.
<i>Комплексний підхід</i>	
П. Єщенко, Ю. Палкін [27, с. 300-301]	складний багатогранний процес, який поширюється на всі сфери суспільного життя: економічну, соціальну, політичну, духовну і налічує три етапи, останній з яких розпочався у 70-х рр. XX ст. на основі революційних змін у науково-технологічній, транспортно-комунікаційній та інформаційній сферах;
П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин [21, с. 15]	комплекс трансформаційних процесів, що охоплює різні сфери світового співтовариства;
С. Ведернікова [28, с. 18]	метасистема, що характеризується прискоренням темпів розвитку всіх сфер суспільного життя: економічного, соціального, політичного, духовного тощо.

Таблиця А.2

Основні показники розвитку міжнародної співпраці країн*(узагальнено автором за [32, с. 6])*

Групи показників	Характеристика показників
Обсягові (абсолютні) показники	експорт – обсяг вивезення товарів (послуг) з країни; імпорт – обсяг ввезення товарів (послуг) в країну; зовнішньоторговельний оборот – сукупний обсяг експорту-імпорту товарів (послуг) за певний період часу; фізичний обсяг міжнародної торгівлі – обсяг експорту й імпорту товарів (послуг) в постійних цінах у межах одного періоду; реекспорт – обсяг вивезення раніше завезених товарів (послуг), які не підлягали переробці; реімпорт – обсяг ввезення раніше вивезених товарів (послуг), які не підлягали переробці;
Показники динаміки	абсолютна зміна обсягу експорту, імпорту, зовнішньоторговельного обороту товарів (послуг); абсолютний приріст обсягу експорту, імпорту, зовнішньоторговельного обороту товарів (послуг); темп зміни обсягу експорту, імпорту, зовнішньоторговельного обороту; темп приросту обсягу експорту, імпорту, зовнішньоторговельного обороту; середньорічні темпи зміни обсягу експорту, імпорту, зовнішньоторговельного обороту за кілька років;
Структурні показники	товарні – співвідношення (частка) експорту й імпорту товарів (послуг) за основними товарними позиціями у загальному обсязі; географічні – співвідношення (частка) експорту й імпорту товарів (послуг) за групами країн, країнами і регіонами у загальному обсязі; інституціональні – співвідношення (частка) експорту й імпорту товарів (послуг) за суб'єктами і методами товарного обміну у загальному обсязі;
Результуючі показники	зовнішньоторговельне сальдо – різниця вартісних обсягів експорту та імпорту країни; сальдо балансу послуг – різниця між вартістю послуг, які країна надає з-за кордону, і вартістю послуг, які вона отримує з-за кордону; сальдо балансу товарів і послуг – сума сальдо торговельного балансу та балансу послуг; сальдо поточного рахунку платіжного балансу – сума сальдо торговельного балансу, балансу послуг та чистого зовнішнього доходу; умови торгівлі – відношення індексу цін експортованих товарів до індексу цін імпортованих товарів; обсяги експорту (імпорту) товарів (послуг) у розрахунку на одну особу; експортна, імпортна та зовнішньоторговельна квоти.

Додаток Б

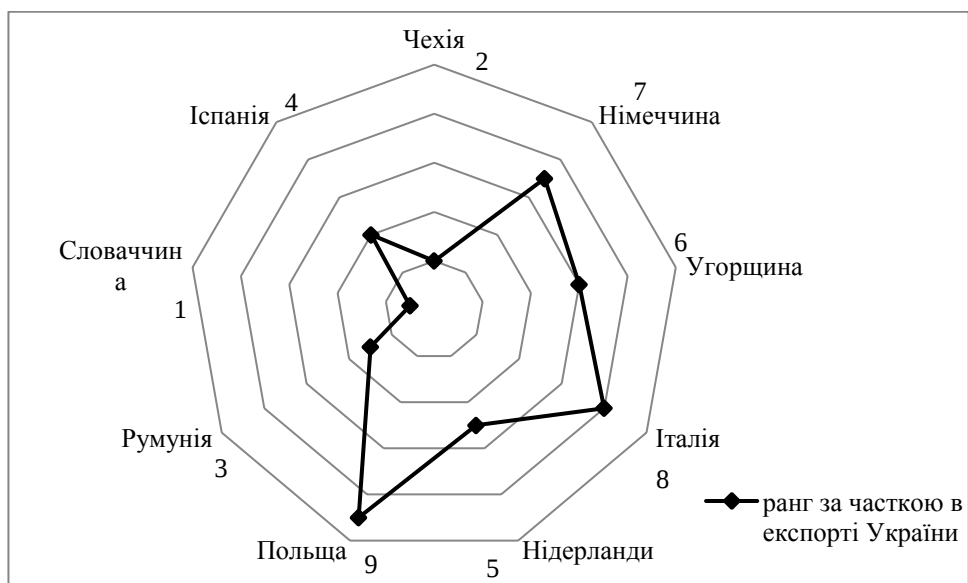

Рис. Б.1. Ранжування країн ЄС за часткою в експорті товарів України в 2018 р.
(побудовано автором за [33])

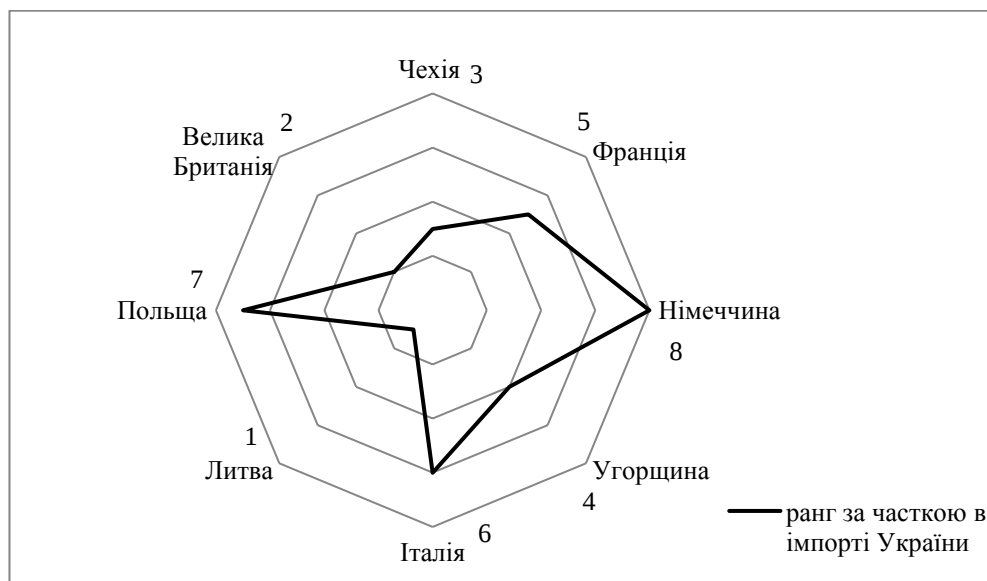

Рис. Б.2. Ранжування країн ЄС за часткою в імпорті України в 2018 р.
(побудовано автором)

Таблиця Б.1

Обсяги експорту товарів з України до країн ЄС в 2014-2018 рр. (побудовано автором за [33])
(млн.дол. США)

Країна	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2018 р. до 2014 р.		
	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	абсолютне відхилення	темп зміни, %	зміна частки, %
Австрія	530,9	3,2	347,2	2,7	361,3	2,7	535,2	3,1	553,2	2,8	22,3	104,2	-0,4
Бельгія	425,2	2,5	296,8	2,3	251,5	1,9	456,2	2,6	603,5	3,0	178,3	141,9	0,5
Болгарія	550,6	3,3	419,5	3,3	418,2	3,1	429,9	2,5	513,9	2,6	-36,7	93,3	-0,7
Хорватія	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Кіпр	283,7	1,7	61,5	0,5	53,5	0,4	79,6	0,5	0,0	0,0	-283,7	0,0	-1,7
Чехія	772,5	4,6	541	4,2	560,8	4,2	715,2	4,1	878	4,4	105,5	113,7	-0,2
Данія	125,8	0,8	144,7	1,1	155,5	1,2	189,5	1,1	250	1,2	124,2	198,7	0,5
Естонія	82,3	0,5	66,2	0,5	98	0,7	133,1	0,8	152,1	0,8	69,8	184,8	0,3
Фінляндія	62,2	0,4	48	0,4	62,4	0,5	78,8	0,5	80,6	0,4	18,4	129,6	0,0
Франція	532,7	3,2	497,9	3,9	453,7	3,4	419,1	2,4	537,6	2,7	4,9	100,9	-0,5
Німеччина	1590,6	9,5	1328,7	10,4	1423,7	10,6	1754,2	10,0	2208,4	11,0	617,8	138,8	1,5
Греція	0,0	0,0	0,0	0,0	159,1	1,2	196,8	1,1	279,9	1,4	279,9	-	1,4
Угорщина	1509,9	9,0	909,7	7,1	1053,1	7,8	1326,4	7,6	1646	8,2	136,1	109,0	-0,8
Ірландія	69,5	0,4	59,2	0,5	45,5	0,3	55,3	0,3	77,5	0,4	8,0	111,5	0,0
Італія	2468,3	14,7	1979,8	15,4	1929,6	14,3	2469,5	14,1	2628,8	13,1	160,5	106,5	-1,6
Латвія	226,2	1,3	150,3	1,2	138,2	1,0	213,7	1,2	294,4	1,5	68,2	130,2	0,1
Литва	362,1	2,2	236,3	1,8	258,2	1,9	374,2	2,1	342,7	1,7	-19,4	94,6	-0,5
Люксембург	16,2	0,1	5,9	0,0	5,1	0,0	7,3	0,0	7,3	0,0	-8,9	45,1	-0,1
Мальта	0,0	0,0	0,0	0,0	7,7	0,1	66,2	0,4	65,7	0,3	65,7	-	0,3
Нідерланди	1106,1	6,6	905,7	7,1	995,3	7,4	1676,1	9,6	1603,5	8,0	497,4	145,0	1,4
Польща	2644,7	15,8	1977,3	15,4	2200	16,3	2724,6	15,6	3257,2	16,2	612,5	123,2	0,4
Португалія	310,3	1,9	320,5	2,5	228,1	1,7	264,1	1,5	247	1,2	-63,3	79,6	-0,6
Румунія	584,1	3,5	569,9	4,4	717	5,3	841,6	4,8	932,6	4,6	348,5	159,7	1,2
Словаччина	670,2	4,0	468,5	3,7	471,4	3,5	656	3,7	863,9	4,3	193,7	128,9	0,3
Словенія	16	0,1	16,3	0,1	16,8	0,1	29,2	0,2	33,3	0,2	17,3	2,1р.	0,1
Іспанія	1166,6	7,0	1043,6	8,1	1004,5	7,5	1260,1	7,2	1369,9	6,8	203,3	117,4	-0,1
Швеція	65,1	0,4	60,6	0,5	71,3	0,5	77,4	0,4	70,2	0,3	5,1	107,8	0,0
Велика Британія	589,2	3,5	367,9	2,9	317,8	2,4	480	2,7	584,2	2,9	-5,0	99,2	-0,6

Таблиця Б.2

Обсяги імпорту товарів з України до країн ЄС в 2014-2018 рр. (побудовано автором за [33])

(млн.дол. США)

Країна	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2018 р. до 2014 р.		
	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	обсяг	частка, %	абсолютне відхилення	темп зміни, %	зміна частки, %
Австрія	606,3	2,9	369,6	2,5	465,1	2,7	484,5	2,3	607,9	2,6	1,6	100,3	-0,3
Бельгія	553,4	2,7	366,8	2,4	450,2	2,6	523	2,5	553,8	2,4	0,4	100,1	-0,3
Болгарія	238,4	1,2	253,1	1,7	172,9	1,0	189,9	0,9	259,4	1,1	21,0	108,8	0,0
Хорватія	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Кіпр	50,3	0,2	16,9	0,1	22,1	0,1	20,5	0,1	0,0	0,0	-50,3	0,0	-0,2
Чехія	687,9	3,3	479,7	3,2	654,8	3,8	869,5	4,2	1034,8	4,5	346,9	150,4	1,1
Данія	234,9	1,1	147,6	1,0	184,2	1,1	195,4	0,9	275,6	1,2	40,7	117,3	0,1
Естонія	77,3	0,4	77,5	0,5	66,6	0,4	83,5	0,4	95,8	0,4	18,5	123,9	0,0
Фінляндія	319,2	1,5	223	1,5	216,8	1,3	253,3	1,2	326,2	1,4	7,0	102,2	-0,1
Франція	1269,2	6,1	892,8	5,9	1530,5	8,9	1563,8	7,5	1480,6	6,4	211,4	116,7	0,3
Німеччина	5361,5	25,9	3975,6	26,4	4318,4	25,2	5445	26,2	5983,3	25,8	621,8	111,6	0,0
Греція	0,0	0,0	0,0	0,0	233,6	1,4	244,3	1,2	270,5	1,2	270,5	-	1,2
Угорщина	1464,0	7,1	1608,5	10,7	802	4,7	1152,3	5,5	1260,2	5,4	-203,8	86,1	-1,6
Ірландія	134	0,6	75,4	0,5	84,7	0,5	113,9	0,5	143,8	0,6	9,8	107,3	0,0
Італія	1509	7,3	976,3	6,5	1358,2	7,9	1625	7,8	2033	8,8	524,0	134,7	1,5
Латвія	89,7	0,4	87,1	0,6	112,5	0,7	144,3	0,7	152,1	0,7	62,4	169,6	0,2
Литва	1032,2	5,0	552,6	3,7	492,5	2,9	679,8	3,3	879,1	3,8	-153,1	85,2	-1,2
Люксембург	30,3	0,1	57,7	0,4	61,5	0,4	62,7	0,3	82,4	0,4	52,1	2,7р.	0,2
Мальта	0,0	0,0	0,0	0,0	11,5	0,1	8,7	0,0	6,6	0,0	6,6	-	0,0
Нідерланди	763,9	3,7	452,6	3,0	546,8	3,2	643,7	3,1	776,5	3,4	12,6	101,6	-0,3
Польща	3070,8	14,8	2324	15,4	2693,3	15,7	3453,8	16,6	3641,9	15,7	571,1	118,6	0,9
Португалія	60,5	0,3	45,2	0,3	50,6	0,3	59,2	0,3	61,6	0,3	1,1	101,8	0,0
Румунія	847,7	4,1	318,2	2,1	380,7	2,2	458	2,2	511,1	2,2	-336,6	60,3	-1,9
Словаччина	426,9	2,1	346,3	2,3	434,9	2,5	508,7	2,4	525,9	2,3	99,0	123,2	0,2
Словенія	203,6	1,0	128,9	0,9	137,3	0,8	173,8	0,8	190,5	0,8	-13,1	93,6	-0,2
Іспанія	607,6	2,9	440,8	2,9	500,9	2,9	579	2,8	636,8	2,8	29,2	104,8	-0,2
Швеція	371,4	1,8	273,5	1,8	419,0	2,4	433,5	2,1	465,5	2,0	94,1	125,3	0,2
Велика Британія	692	3,3	570,1	3,8	709,3	4,1	798,9	3,8	892,1	3,9	200,1	128,9	0,5

**Обсяги імпорту України з країн ЄС за основними товарними групами
у 2014-2018 рр. (побудовано автором за [34])**

(млн.дол. США)

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення	Темп зміни, %
Готові харчові продукти	1197,6	777,2	971,4	1161,9	1444,8	247,2	120,6
Папір та картон	744,0	521,5	548,0	558,6	633,2	-110,8	85,1
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	1704,5	1283,7	1365,9	1567,0	1701,6	-2,9	99,8
Недорогоцінні метали та вироби з них	1146,3	778,7	877,5	1041,8	1228,5	82,2	107,2
Текстильні мате- ріали та текс- тильні вироби	632,9	530,0	614,9	712,0	747,4	114,5	118,1
Засоби наземного транспорту, крім залізничного	1198,8	829,5	1457,1	2172,3	2227,3	1028,5	185,8
Машини, облад- нання та меха- нізми; електротех- нічне обладнання	3681,4	2663,0	3624,2	4535,1	5134,8	1453,4	139,5
Фармацевтична продукція	1826,8	988,9	1136,5	1291,7	1418,7	-408,1	77,7
Інші товари	8936,8	6957,7	6545,3	7759,0	8680,2	-256,6	97,1
Разом	21069,1	15330,2	17140,8	20799,4	23216,5	2147,4	110,2

Додаток В

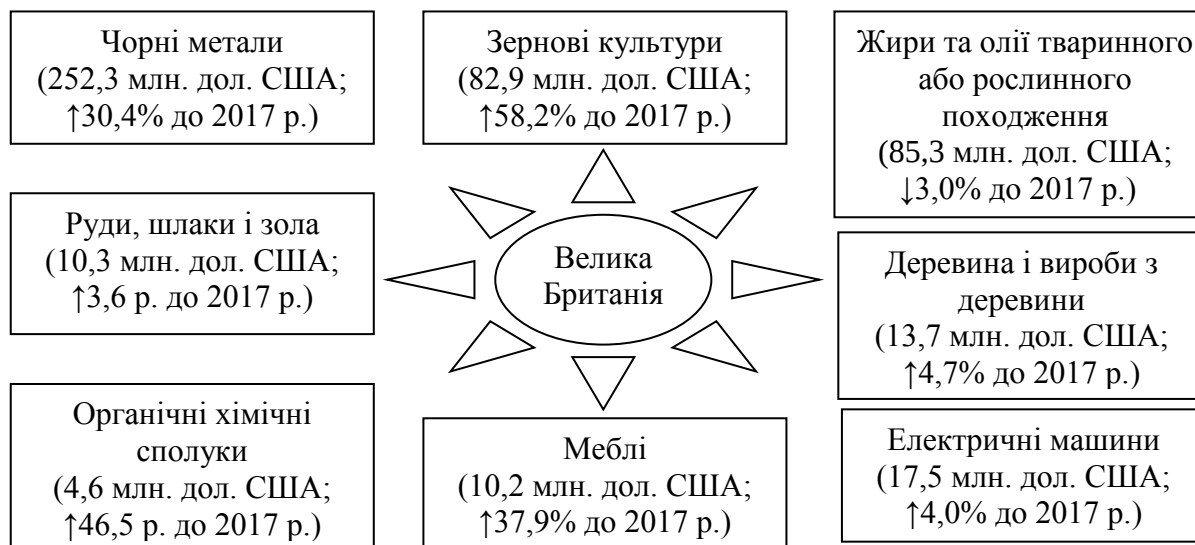

Рис. В.1. Перспективні товари українського експорту до Великої Британії
(побудовано автором)

Рис. В.2. Перспективні товари українського експорту до Німеччини
(побудовано автором)

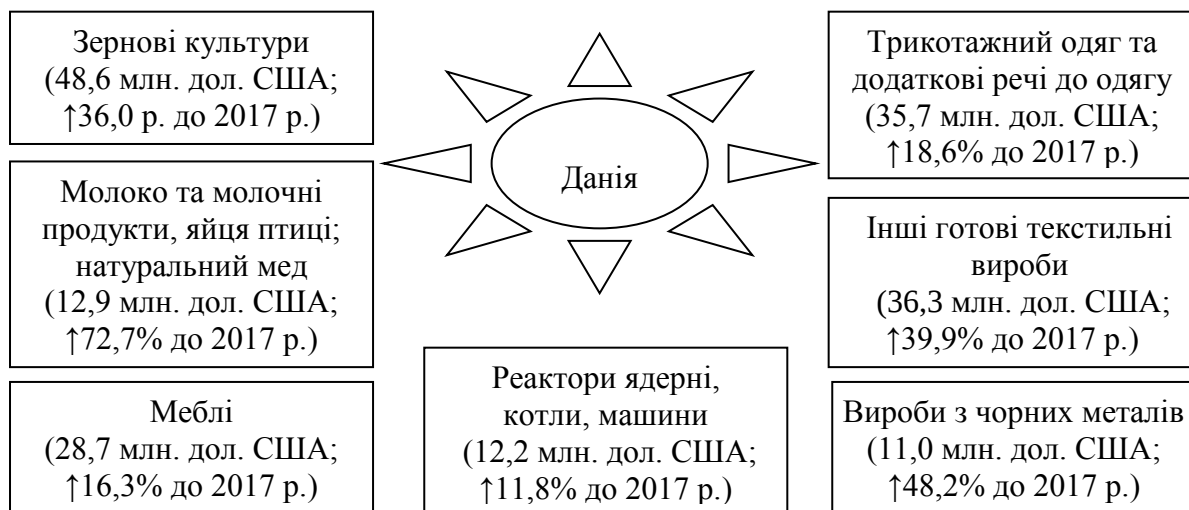

Рис. В.3. Перспективні товари українського експорту до Данії
(побудовано автором)

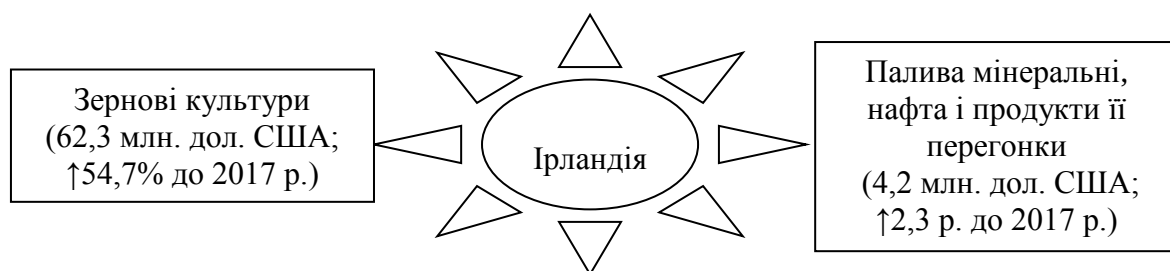

Рис. В.4. Перспективні товари українського експорту до Ірландії
(побудовано автором)

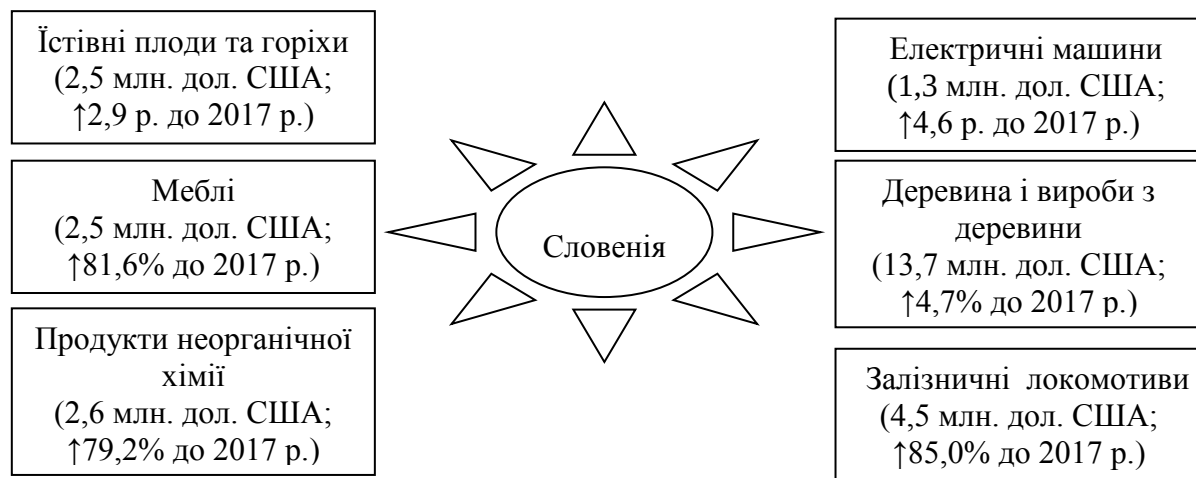

Рис. В.5. Перспективні товари українського експорту до Словенії
(побудовано автором)

Рис. В.6. Перспективні товари українського експорту до Фінляндії

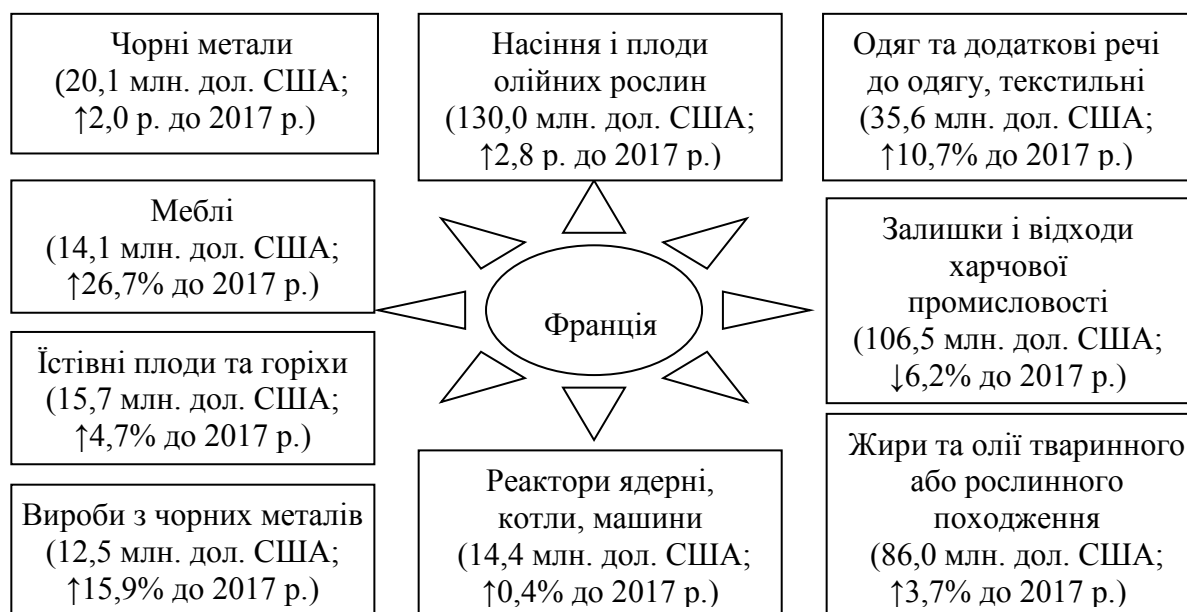

Рис. В.7. Перспективні товари українського експорту до Франції

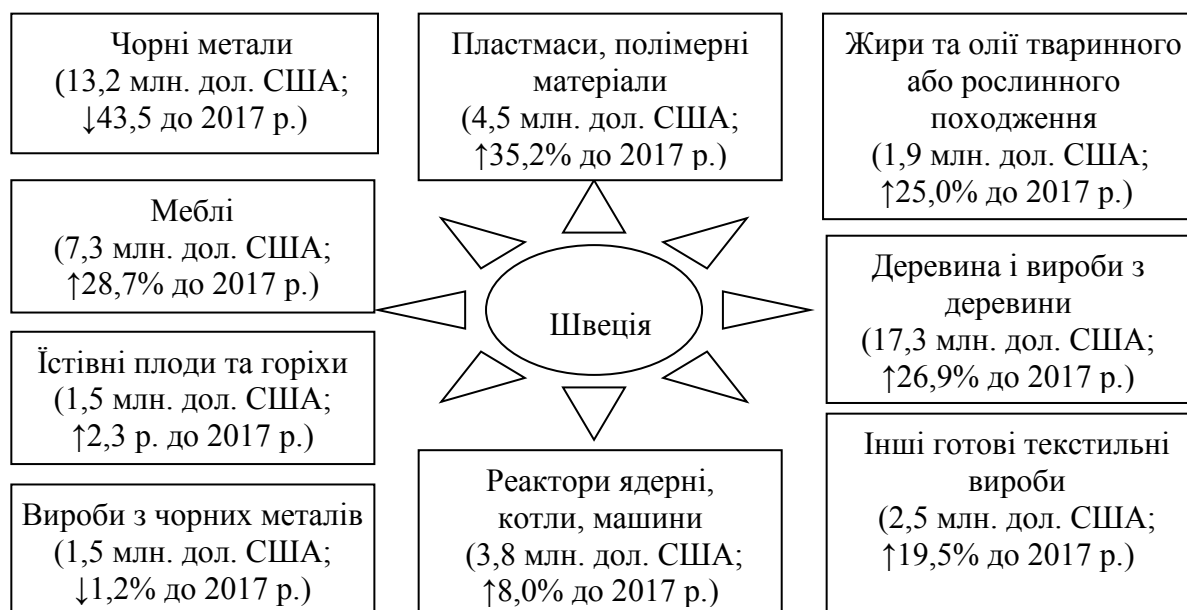

Рис. В.8. Перспективні товари українського експорту до Швеції

Додаток Г

Таблиця Г.1

Заходи інтенсифікації діяльності ПрАТ Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» щодо виходу на нові ринки збуту та залучення нових споживачів (авторська розробка)

Рік	Подія	Результат
1	2	3
2008	Зміна формату продукції	- новий формат продукції в 0,75 л ПЕТ-тарі негазованої, негазованої з ковпачком спорт-кеп та слабо газованої
2009	Зміна тари та її форми	- виробництво негазованої та слабогазованої «Моршинська» 0,33 л в скляній тарі; - виробництво «Моршинська» 0,33 л в ПЕТ-тарі слабогазованої, негазованої та негазованої з різнокольоровим ковпачком спорт-кеп; - виробництво продукції негазованої 2,5 л в ПЕТ-тарі у формі м'яча
2011	Нагорода «Вибір року»	- виробництво нових видів продукції «Моршинська» 0,33 л у ПЕТ-тарі слабогазованої, негазованої та негазованої з різнокольоровими ковпачком спорт-кеп
2012	Нагорода «Вибір року» Сертифіковано Систему управління якістю (ISO 9001) та Систему управління безпечністю (ISO 22 000)	- виробництво продукції негазованої 2,5 л в ПЕТ-тарі у формі м'яча
2016	Співробітництво з The Walt Disney Studios Співробітництво з Британською теле- та кінокомпанією Entertainment One Сертифіковано систему управління безпечністю харчової продукції FSSC 22000 Співробітництво із зірками спорту	- випуск серії «Пий і грай!» toy bottles із зображенням героїв мультфільму «Льодяне серце» та фільму «Зоряні війни» з метою виховання здорових звичок правильного режиму пиття води з раннього дитинства; - серія «Пий і грай!» отримує нового героя - Свинку Пеппу та її родину; - право без будь-яких додаткових перевірок виробника продавати продукцію заводу «Оскар» у всіх магазинах та торговельних мережах світу; - виробництво води «Моршинська Спорт» особливою кришечкою «sportcap» для залучення до споживання спортсменів, водіїв, всіх, хто веде активний спосіб життя
2017	«Моршинська» внесена у List of Natural Mineral Waters EC Співробітництво з Всесвітнім Фондом Природи (WWF) в програмі «Разом за природу» Співробітництво із дизайнером Л. Пустовіт	- право реалізовувати її під маркуванням NATURAL MINERAL WATER на території всіх країн Європейської Співдружності; - поширення ідеї бережного відношення до навколишнього середовища, збереження карпатських лісів та висаджування нових дерев; - новий дизайн скляної пляшки «Моршинська»; - колекція скляної пляшки «Моршинська» 0,75 л в унікальному дизайні із закликком «Пити воду модно!»

Продовження табл. Г.1

1	2	3
2018	Співробітництво з Мережею ресторанів швидкого харчування McDonald's у програмі «Масштаб заради добра» Співробітництво із першою ракеткою України Е. Світоліною	- покращення харчової цінності Хепі Міл; - поява в ресторанах мережі природної мінеральної води «Моршинська» 0,5 л (негазована і слабогазована) та лімітованої «Моршинська спортик» для дітей 0,33 л без газу з героєм Хепіком; - формування в українців корисної звички підтримувати свій водний баланс, щодня вживаючи чисту воду; - новий продукт «Моршинка» - питна вода для дітей з перших днів життя